

LGBT Alanında
Çalışanlar İçin
Medya Kılavuzu

LGBT ALANINDA ÇALIŞANLAR İÇİN MEDYA KILAVUZU

Bu broşür Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu tarafından yürütülen DİHAA Programı kapsamında Siyah Pembe Üçgen ve Kaos GL Dernekleri tarafından yürütülen HOPE Projesi kapsamında hazırlanmıştır. İçinde yer alan bilgiler Avrupa Birliğinin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Kaos GL

Gazi Mustafa Kemal Bulvarı 29/12, Kızılay - ANKARA

Tel : 0312 230 0358

Faks : 0312 230 6277

bilgi@kaosgldernegi.org

Hazırlayan : Umut Güner

Tasarım : Serkan Yolcu

İlk Basım : Temmuz 2013, Ankara

Baskı ve Cilt:

Ayrıntı Basımevi, Ostim, Ankara

0312 394 55 90-93

Bölüm 1:
Medya İle Görüşme İlkeleri

Giriş

Bu rehber ilkeler, kuruluş adına medya adına konuşma sorumluluğu olan yöneticilere yardımcı olmak amacıyla tasarlanmıştır ve iletişim ekiplerinin bir görüşmeye hazırlanırken, görüşmeyi yaparken ve görüşme sonrasında sorgulanırken size verecekleri desteği tamamlayıcı niteliktedir.

Siyah Pembe Üçgen'in Kaos GL Derneği ile birlikte yürütülen HOPE projesi kapsamında hazırlandı. HOPE Projesi Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu DIHAA Programı kapsamında desteklenmektedir. Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Medyadan en fazla fayda sağlamak: Medya görüşmelerine hazırlanma

Bağlam

Tüm medya ile ilişkilerde faaliyetlerimizin temelini oluşturan bazı temel ilkeler bulunmaktadır.

Buna göre iletişimimizin aşağıdakileri içermesi beklentisindeyiz;

- Bildiğimiz şeyler temelinde ve sadece uygun olduğu zaman konuşmayı seçeriz.
- Savunuculuğunu yaptığımız alanın ve kişilerinin güvenliklerini göz önünde bulundurarak hareket ederiz.
- Kamuoyunun sorunlarımızı bizim gözümüzden görmesi için ve daha bilgili bir şekilde tartışmalarına yönelik faaliyetlerde bulunuruz.
- Tutku*: Çalışmalarımız binlerce insanın hayatına iyi yönde dokunuyor; anlatmak istediğimiz acil bir hikâyemiz var.

Görüşmeden Önce

Hazırlık her zaman başarılı bir görüşmenin anahtarıdır. Görüşmeden önce aşağıdaki soruları bir iletişim ekibi üyesi ile tartışın:

- Lojistik konusunda kendinizden emin misiniz? Örneğin: Görüşme ne zaman? Oraya nasıl gideceksiniz?
- Görüşme canlı mı yoksa banttan mı olacak? Birebir mi yapılacak yoksa başka bir katılımcıya karşı mı olacaksınız?
- Ne söyleyeceksiniz ve nasıl söyleyeceksiniz? Nasıl görünmek istiyorsunuz? Görüşmede söylemek istediğiniz tek şey nedir?

-*Unutmayın*: ‘Kayıt dışı’ diye bir şey yoktur. Her zaman, sözleriniz aynen alıntılanacakmış gibi davranın.

Görüşme İlkeleri

-Doğal ve açık olun; asla ‘kapasite geliştirme’, ‘hizmetlere erişim’ ‘statü’ ya da ‘Heteroseksizm’ gibi alana özel jargonlar ya da ‘sığınma hakkı talep edenlerden bahsederken ‘mülteci’ terimini kullanmayın. Cevabı bilmiyorsanız asla spekülasyon yapmayın.

-Gazeteciler her zaman uzman değildir; o nedenle onlarla ilgili hayal kırıklığına kapılmayın: asla savunmacı ya da negatif olmayın.

-Anahtar mesajınızı tekrarlayarak zor bir sorunun etrafından dolaşın ya da kuruluşun ele alacağı gelişmelere/ yollara dikkat çekin.

-Gazeteci okuyucuları/ dinleyicileri/ seyircileri için bir resim oluşturma ihtiyacı duyar- hikayenin insanlığı ilgilen-diren alanına ve anahtar mesajınıza odaklanarak bunu yapmalarına yardımcı olun. Yapabildiğiniz kadarıyla güncel, gerçek hayattan alınan bir hikayeyi örnek olarak anlatın.

-Ne söylemek istediğinizi düşünün ve her fırsatta onu söyleyin.

Görüşme Sonrası

- Görüşme banttansa ne söylediğinizi düşünün ve istediğiniz şeyi istediğiniz şekilde her fırsatta söylemiş olduğunuzdan emin olun- gazeteci hala oradayken: değiştirmek istediğiniz kısımları tekrar kaydettirin.
- İletişim ekibinden biriyle görüşmeyi gözden geçirin, herhangi bir sorun varsa belirleyin.
- Her zaman gazeteciden görüşmenin/makalenin bir kopyasını isteyin.
- Okuyun/dinleyin/izleyin ve öğrenin: Hiç kimse her zaman doğru olanı yapamaz.

Unutmayın

Gazeteci, söylemek istediğiniz şeyi duymak ister, görüşmeyi hikâyeyi anlatmak için önemli bir fırsat olarak görüp keyfini çıkarmaya çalışsın.

Hikâyenin ne olduğunu kendinize sorun: Kim? Ne? Ne zaman? Nerede? Niçin? Nasıl?

Mesai saatleri dışında medya

Ekibin bir üyesiyle mesai saatleri dışında her zaman bu numaradan irtibat kurulabilir:

Çeşitli Röportaj Türleri için İpuçları

Telefon ve Radyo Röportajları

- Telefonu ağzınızdan birkaç santim uzakta tutun.
- Yavaşça ve anlaşılır bir şekilde konuşun; anahtar sözcükleri vurgulayın, enerji ve özgüven yayın.
- Anahtar mesajı tekrar edin ve monoton olmamak için farklı tonlar kullanın.
- Cevaplarınızı kısa tutun; 20-30 saniye evdeki ya da arabadaki dinleyicilerin söylediklerinize ilgi duymasını istediğiniz enerji dolu bir diyalog olduğunu düşünün.

Başka Konukların da Olduğu Televizyon veya Radyoda Stüdyo Röportajları

- Erken gelin ve katılan diğer konuklarla tanışın.
- Diğer konukların gündemi istila etmesine izin vermeyin.
- Gerektiğinde kibarlığınızı koruyarak katılmadığınızı belirtin.
- Kişiselleştirmeyin.
- Diğer konukları değil, dinleyicileri/izleyicileri ikna etme amacınıza odaklanın.
- Eğer tartışma tikanırsa, kibarca hemfikir olmadığınız konusunda hemfikir olun ve mesajınızı vermeye devam edin.

Ofis Röportajları

- Televizyon kameralarının ve cihazlarının sığabileceği bir mekan seçin, bürokratik bir ortamdaki kaçının. Mümkünse masanın arkasında durmayın.
- Görünmesini istemediğiniz bütün nesnelerin çekim ekibi gelmeden kaldırıldığından emin olun.
- Röportajdan sonra röportajı yapan kişi başınızı sallayıp bir diyalog simülasyonu yapmanızı isteyebilir. Mikrofonun hala açık olabileceğini unutmayın Pişman olacağınız bir şey söylemeyin.

“Ayaküstü” Röportajlar

- Yanıtlarınız kısa ve öz olsun.

- Ritmi bozduğundan, önceden söylenen bir ifadeye gönderme yapmayın.
- Yanıt verirken röportajı yapan kişinin adını kullanmayın. Kaydı kullanmak isteyen diğer yayıncılar için caydırıcı olabilir.
- Hızı kontrol edin, yanıtları yavaş yavaş verin; soru ne kadar ağır olursa olsun sakın ve pes tonlarda kalın.
- Ayaküstü röportajın çok uzun sürmesine izin vermeyin. Söylemek istediklerinizi söyledikten sonra kibarca izin isteyin ve gidin.

Basın Toplantısı

- Oturum başkanı sizi takdim ettikten sonra, soruları almadan önce kısa, önceden hazırlanmış bir mesaj verin. Mümkünse mesajınızı okumaktan kaçının. Sorular agresif bile olsa sakın kalın.
- Başınızı her kaldırdığınızda odanın bir yerine bakın. Mesajınızı inançla, odanın o bölümüne verin. Konuşurken gözünüzü odada gezdirmemeniz gerektiğini unutmayın. Yakın çekimde, bu sizin tedirgin görünmenize neden olabilir. Bir muhabirle bire bir diyaloga girmeyin, bunun yerine daha sonra görüşebileceğinizi söyleyin.
- Açılış konuşmanızda söylediğiniz mesajı mümkün olduğunca tekrar edin, sorulara yanıt verirken bile.

Sesiniz nasıl olmalı?

- Kendine güvenli bir ses olmalı; ses çok önemlidir.
- Enerjik olun; sizin umurunuzda değilse, onların neden umurunda olsun?
- Sesinizin yoğunluğu, hızı, yüksekliği ve tonu anahtar noktalan vurgulayacak şekilde değişmeli.
- Ne söylediğiniz kadar nasıl söylediğiniz önemlidir.
- Ton; dostça bir tonda konuşmaya devam edin.
- Sözcükler; basit sözcükler kullanın, jargon kullanmayın, işkoluna özgü, sadece kurum içindekilerin bildiği bir dilden kaçının.
- Duraksayın; anahtar sözcüklerden önce ve sonra duraksayarak onların sizin için önemini vurgulayın.

Beden diliniz sizin hakkınızda ne söylüyor?

Yapın

- Hafifçe öne doğru eğilin.
- Açık bir duruşla oturun; beden, kollar, eller ve ayaklar...
- Göz teması kurun.
- Gülümseyin.
- Kasıtlı olarak el kol hareketleri kullanın.
- Sorulan veya diğer kişileri dinlerken, söylenenler üzerinde düşündüğünüzü belli edecek bir duruş benimseyin.

Bunları Yapmayın!

- Boş boş bakmayın ya da hayal kurmayın. Kambur durmayın.
- Kollarınızı önünüzde çapraz kapatmayın, bedeni kapatmayın.
- Somurtmayın.
- Parmaklarınızı vurmayın.
- Parmakla işaret etmeyin.
- Elinizle ağzınızı kapatarak konuşmayın.

Düşmanca sorulara yanıt vermek

- Yanıt vermeden önce yorumların tamamını bekleyin.
- Ortak bir zemin bulun.
- Her zaman mizah gücünüzü koruyun.
- Mümkünse ritmi değiştirin.
- Yanıtlamamanız gereken bir şeyi yanıtlamanız için sizi zorlamalarına izin vermeyin.
- Bildiklerinizi açıklayın, bilmediklerinizi değil.

Soru Türleri

Varsayımdan yola çıkarak sorulmuş sorular - “Bu durum örgütünüzü ne derece zarar verdi?”

Duymazlıktan gelerek size sorulan sorunun zeminini Kabul etmeyin. Bunun yerine, kibarca sorgulayın. Sonra hemen mesajınıza geçin.

Tuzak sorular - “Girişiminizin aslında bu bölgedeki ekonomik kalkınma fırsatına zarar vereceğini düşünmüyor musunuz?”

Buradaki “tuzak” sözcük olan “zarar” sözcüğünü tekrarlamayın, reddetmek için bile olsa. Sözcükleri tekrarlamaya özen göstererek söyleneni reddedin.

Kişisel sorular - “Yıllık Rapor hakkında şahsen ne düşünüyorsunuz?”

Mümkün olduğunca kişisel fikrinizi işe karıştırmayın. Şöyle diyebilirsiniz: “Ben buradaki konunun benim kişisel fikrimle ilgili olduğunu düşünmüyorum; buradaki konu, üyelerimizin rapora gösterdikleri tepkidir.”

İki Seçenekli Sorular - “Av bekçilerinin ve onlara ayrılan fonların artırmayı mı yoksa aynı seviyede tutmayı mı önerirsiniz?”

İki seçeneği görmezlikten gelin. Kandırılmayın. Sizi ana temanıza götüren doğrudan bir mesajla cevap verin.

Bir ifadeyi sanki sizden çıkmış gibi söylemeleri - “WWF’nin rolünü genişletme konusunda hükümetin konumunun düşmanca olduğu konusunda herhalde hemfikirsinizdir.”

Böyle bir ifade veya soruya sessizce “katılıyor olma” tuzağına düşmeyin. Şöyle başlayın “Bu sizin fikriniz, Ben bu şekilde ifade etmezdim,” Sonra mesajınızı vermeye devam edin,

Yanlış Varsayımlar - Doğru olmayan bir zemin koyar.

Yanıtınızda bu hatayı tekrar etmeyin; reddetmek için bile olsa. Sadece şöyle diyebilirsiniz: “Bu doğru değil, Doğru olan şudur...”

Sürekli baskı ve zorlama - “Neden sürekli bunu söylemeyi reddediyorsunuz?”

Kibarca fakat sağlam bir şekilde pes etmeyeceğiniz sinyalinizi verin, sonra mesajınızı tekrar edin.

Sempati - “Karşı karşıya olduğunuz bütün yerel zorlukları düşünecek olursak WWF’nin başarısızlığı sizin için acı verici olmalı”

Kandırılıp Kabul etmeyin. Proaktif ve savunmacı olmayan mesajınıza dönün.

Hayalet Otorite - Bir otoritenin yaptığı bir incelemeye veya söylediği bir söze belirsiz bir gönderme yapılması.

Muhabir kesin bir tarih vermedikçe yanıt vermeye kalkışmayın. Yanıt vermeden önce bu bilgiyi gözden geçirme ve yanıtınızı bir çerçeveye oturtma hakkına sahipsiniz.

Aptalca sorular - “En büyük beş probleminizi sıralayın.” Ya da “Programda karşılaştığınız sorunları anlatın.”

Böyle bir soruya yanıt vermeyi derhal kibarca reddedin. Eğer yanıt verirsiniz işaret ettiğiniz her sorunla ilgili bir haber yapılacağına emin olabilirsiniz.

Ya böyle olursa sorulan -

Spekülasyon yapmayın ya da tahminde bulunmayın. Başkaları adına konuşmayın. Şöyle diyebilirsiniz: “Köprüye vardığımızda geçeceğiz.”

Konuyla ilgisi olmayan sorular -

Muhabir sizin uzmanlık alanınızdan uzaklaşınca, onun peşinden gitmeyin. Kendi amacınıza veya mesajınıza dönün.

Çoklu veya hızlı sorular -

Konuları tek tek ele alın. Birkaç soruyla karşı karşıya kaldığınızda yanıtlamak istediğinizi seçin ve geri kalanları göz ardı edin.

Basın Çağrılarını

Basın çağrılarını tepki vermek

İki tür medya karşılaşması vardır: Proaktif ve reaktif. Proaktif karşılaşmada, gazetecilerle sözleşme yaparak kendi hikayenizi kendiniz tanıtmak için inisiyatif alırsınız. Reaktif karşılaşmada ise bir gazeteci sizinle irtibata geçer ve size sorular yöneltir. Bunlar genellikle zor sorulardır. Önce reaktif medya karşılaşmasını ele alacağız.

Ne söyleyeceğinizi ve bunu nasıl söyleyeceğinizi önceden hazırlamak için kendinize yeterli zaman ayırmalısınız.

Gazeteciye soracağınız sorular

Nerelisiniz?
Hikâye nedir?
Hikâyeyi nereden buldunuz?
Başka kiminle konuştunuz?
Başka kiminle konulacaksınız?
Son tarihiniz nedir?

Kendinize Soracağınız Sorular

Kuruluşum bu röportajdan ne fayda sağlayacak?
Bu röportajı yapmak için doğru kişi miyim?
Şirket politikasını anlatmak için yeterli bilgi ve kıdeme sahip miyim? Değilsem, uygun kişi kimdir?
Mesajım nedir?
Gazeteci bundan ne çıkarmak isteyecek?
Röportaj vermeyi reddedersem, ‘yorum yok’ yanıtı ne kadar zararlı olur?

Bir basın açıklaması yazmak

Bir haber kuruluşuna haber 'satmaya' çalışıyorsanız, bir basın bildirisi (bazen basın açıklaması da denir) en etkili yoldur. Ancak, her haber editörü her gün düzinelerce, belki de yüzlerce basın açıklaması alır. Bu yüzden, kendi basın açıklamanızın mümkün olduğunca heyecan verici, ilgi uyandırıcı ve kolay okunur olmasını (zira gazeteciler çoğunlukla baskı altındadır ve her zaman çok çalışkan değildir) sağlamanız gerekir.

Gazetecinin okumasını kolaylaştırmak için, basın açıklamasının bir gazetecinin kaleminden çıkmış gibi yazılması gerekir (tabi ki, açıklamanın sizin görüşünüzü yansıttığından emin olmanızdır). Haberin ana teması çok açık ve net olmalıdır (yukarıdaki *Haber Haber Yapan Nedir?* Kısımına bakınız).

Basın açıklamanızın ana teması asla bir süreç olmamalı, her zaman bir sonuç ya da çıktı olmalıdır. Bu durumda, bir rapor yayımlıyor olmanız değil, raporun ne gibi sonuçlara vardığı haber mahiyetindedir.

Basın açıklamanız açık bir şekilde kâğıda yerleştirilmiş olmalı, kuruluşunuzun adı ise en üste büyük puntolarla yazılmalıdır. Metin çift aralıklı olmalı, kenar boşlukları geniş tutulmalıdır. Uzunluğu hiç bir zaman iki sayfayı geçmemelidir.

Bir basın açıklaması neleri içermelidir?

-Açıklamanın verildiği tarih.

-Uygun yerlerde, bir ambargo; tüm medyanın haberinizi aynı anda yayımlamasını isteyip istemediğinize karar vermeniz gerekir. Bir ambargo bağlayıcı değildir, ancak gazetecinin iyi niyetine bağlı olarak çoğu zaman tüm medyanın haberi aynı zamanda vermesini sağlar. Bir ambargo, haberinizi ambargosuz haberden daha önemli kılmaz. Tipik bir ambargo şu şekilde olabilir: 10. Temmuz 2003 günü saat 10.00'a kadar ambargoludur.'

-Bir başlık; haberin neyle ilgili olduğu hakkında net bir fikir vermelidir. Akıllıca hazırlanmış kelime oyunlarına girişmeyin.

-Ajanda bilgisi; basın açıklamanız gazetecileri bir etkinliğe davet ediyorsa, etkinliğin ne zaman ve nerede olacağını ayrı bir kutucuk içinde açıkça belirtin.

-İrtibat kurulacak kişi ve adres. Gazeteciler neredeyse her zaman basın açıklamasının içeriğiyle ilgili olarak birisiyle konuşmak ister; bu nedenle de irtibat kurulacak kişi ve adres basın açıklamasının sonunda yer almalıdır. Basın açıklaması verildikten sonra irtibat kurulacak kişinin haber ile ilgili bilgi sahibi olduğundan ve haberle ilişkili irtibat girişimleri için hazır beklediğinden emin olun.

Yapı

Bir basın açıklamasının yapısı, gazetelerde kullanılan stili takip etmelidir. En önemli haber ilk paragrafta olmalı,

ardından gelen paragraflar ise önem sırasına göre haber ve bilgileri içermelidir. Basit ve canlı bir dil kullanın. Jargon ve klişelerden uzak durun.

Şimdiki zaman ve etken cümleler, geçmiş zaman ve edilgen cümlelerden çok daha iyidir. Zaten olmuş bir olaya sadece işaret ediyormuş gibi değil, dinamik bir şey sanki şimdi meydana geliyormuş gibi bir izlenim bırakmalısınız. Örneğin, 'xx bugün yolsuzluk hakkında konuşuyor' cümlesi 'xx tarafından bir raporda yolsuzluğa değinildi' cümlesinden çok daha etkilidir.

Basın açıklaması altı temel soruya yanıt vermelidir:

Kim? Ne? Ne zaman? Nerede? Neden? Nasıl?

İlk paragraf her zaman için ilk dört soruyu yanıtlamalı, 'neden' sorusunun yanıtı ise ikinci paragrafa bırakılmalıdır. 'Neden?' sorusunun yanıtı önemli yeni bilgiler vermek yerine birinci paragrafı tamamlar nitelikte olmalıdır. Basın açıklaması, kuruluşunuzdan bir kişinin sözlerinden bir alıntı da içermelidir. En az öneme sahip bilgi ise sonda yer almalıdır.

Tipik bir basın açıklaması aşağıdaki gibi başlayabilir:

Doktor ve hemşireler (KİM) St Dunstan's Hospital'da (NEREDE) gelecek Nisan ayında (NE ZAMAN) %7 maaş zammı (NE) alıyor.

'Neden?' sorusunun yanıtı ise bir sonraki paragrafta yer alacaktır....

Maaş zammı, yerel Ulusal Sağlık Sistemi Fonuna ayrılan finansmanda yapılan büyük yıllık artışı takiben veriliyor (NEDEN).

Basın açıklamasını kime ve ne zaman göndermeliyim?

Basın açıklamasını isim yapmış bir gazeteciye ya da uygun bir uzman muhabire gönderin. Belli bir gazetecinin konunuzla ilgilendiğini biliyorsanız, ya da geçmişte belli bir gazeteciyle çalışmışsanız, basın açıklamanızı bu kişilere yönlendirmeniz haberinizin diğerleri arasında dikkat çekmesine yardımcı olabilir. Buna ek olarak, ismini verdiğiniz gazeteci o sırada orada değilse, basın açıklamasını haber masasına göndermelisiniz.

Bir günlük gazete için, basın açıklamaları etkinliğin bir hafta öncesinden gazeteye gönderilmelidir. Haberin önceden basında yer almasını istemiyorsanız, habere ambargo koymayı unutmayın.

Bir haftalık dergi için, derginin çeşitli sayfalarının ne zaman baskıya girdiğini öğrenmeniz gerekir. Bir çok haftalık dergide, iç sayfalar derginin çıkmasından beş altı gün önce basılır.

Radyolarda saatlik haber bültenleri vardır; bu nedenle yayın zamanı çok daha esnektir; ancak yaklaşık bir hafta

öncesinden haberi vermek, haber editörlerine haberi nasıl yayımlayacaklarını planlama olanağı verir.

Televizyon için de son tarihler gazetelere göre daha esnektir; ancak TV'nin karmaşık teknolojisi nedeniyle, önceden planlama yapılması gerekir. On ila onbeş gün iyi bir fikirdir. Bir çok TV istasyonu Salı günleri 'ileriye bakış' toplantıları yapar.

Basın toplantıları

Basın toplantıları sadece bir basın açıklamasının amacınıza ulaşmanızı sağlamayacağı durumlarda düzenlenmelidir. Gazeteciler sadece ellerine bir basın bildirisinin dağıtıldığı ve kendilerinden **soru** yöneltilmesinin istendiği basın toplantılarına çağrılmayı sevmez. Bir basın toplantısı yapıp yapmayacağınızı ve yapacaksanız nerede yapacağınızı kararlaştırmak iyi fikirdir; ancak bazı hallerde böyle yapmak muhtemelen en uygundur: Konu çok önemliyse ve tüm medya ilgili baş kişilere (basın sorumlularına değil) sorular sormak ve bu kişilerle röportaj yapmak isteyecekse ve televizyonların haberi vermek için "görüntüye" ihtiyacı olacaksa.

Bölüm 2:
LGBT Medya Çalışanlarına ve
Toplumsal Cinsiyet Duyarlığı Haber Yapacak Gazetecilere

Neden LGBT'nin sesi önemli?

Medya, sahip olduğu güç ile toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ve bu kaynaklı ayrımcılık ve şiddeti yeniden üreten bir araç olmayı sürdürmek yerine, ayrımcı tutum ve davranışların yok edilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğini gerçekleştirme hedefine katkıda bulunmak için önemli bir mücadele alanı ve aracı haline dönüşmelidir. Toplumda cinsiyet ve cinsel yönelim ayrımcılığı konusundaki her türlü ihlalin izlenmesi, haber ve diğer içerikler yoluyla topluma yansıtılması bütün medya kuruluşlarının öncelik verdiği bir konu olmalıdır.

Kaos GL Derneği

Bu rehber, Bia-net (Bağımsız İletişim Ağı)'nın hazırladığı Haber Yazımı İçin Kılavuz, BBC Vakfı ve British Council tarafından hazırlanan "Medya ve Kültürel Çeşitlilik" Projesinin eğitim dökümanlarından ve Kaos GL İHE dökümanları birleştirilerek hazırlanmıştır.

Haber yazımı için PRATİK KILAVUZ

Basın özgürlüğü ilkesi, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Medeni ve Siyasi Haklar Uluslar arası Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi, Amerikalılararası İnsan Hakları Sözleşmesi, Afrika İnsan ve Halklar Hakları Şartı gibi uluslar arası belgelerde tanımlanıyor.

Bu belgelere göre, "herkes düşünce ve ifade özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, herkese bilgi ve düşüncelerini özgürce yayma hakkını da verir".

Ancak, bu özgürlüklerin kullanılmasında, bazı standartların da gözetilmesi gerekiyor. Gazeteci kuruluşlarının bu alanda düzenlediği pek çok belge var.

HABER-YAZI İLE İLGİLİ GENEL YAKLAŞIMLAR

Gerçeklere ve doğrulara saygılıyız. Gelir, cinsiyet, eğitim, etnik/dinsel köken vb. eşitsizliklerden muzdarip olan, "çekinikler/güçsüzleştirilmişler"den yanayız. "Sesi duyulmayanın sesi olmak" ilkesinden yola çıkıyoruz. Buna karşılık, etik ve siyasal sorumlulukla davranmayı ihmal etmiyoruz.

Haber, yorum ve eleştiri özgürlüğünü savunuyoruz. Ancak, haber ile güncel olaylara ilişkin yorum ya da düşünceleri birbirlerinden kesin olarak ayırıyoruz. Bir yazar, makalede aktardığı bilgilerle ilgili kişisel düşüncelerini ancak yazısını imzalayarak belirtebilir.

Gazeteci aktarıcıdır, haberde yorum yapmıyoruz.

Kimseyle aynı fikirde olduğumuzu belirtmiyoruz.

Hiçbir bilgiden sonuç çıkarmıyoruz.

İnsanları ve olayları tektipleştirmiyoruz.

Kimseyi yargılamıyoruz.

Kimseyi dışlamıyoruz.

Sivil toplum örgütü için haber nedir?

Savunuculuk yaptığınız alanda sosyal medyada yürütülen ayrımcı ve karşıt kampanyalardan okurlarınızı haberdar edebilirsiniz. Bu sitenin kapatılması için yaptığınız eylem ve başvurular sizin için ikinci bir haberdardır. Sitenin bu çalışmalar sonrasında kapatılması da üçüncü bir haberdardır. Böylece siz bütün bu süreçten üyelerinizi ve okurlarınızı haberdar etmiş ve onların da sürece katılmasına sağlamışsınızdır.

Savunuculuk yaptığınız alanda yapılan pozitif ya da negatif tüm açıklamalar ve bu açıklamalardan yola çıkarak hazırlanan bütün haberler.

Eleştirel medya okur yazarı olarak yapacağınız bütün medya okumaları haberdardır.

Yazılı medyayı izliyoruz ve düzenli bir medya takibi yapıyoruz. Ancak tv izlenmiyor bu yüzden tv’de olan eşcinsellik ilgili her türlü gelişme kaosgl.org için haber haline getirebilirsiniz.

LGBT örgütlerin, anti-otoriter, feminist örgütlerin açıklamaları, eylemleri kaosgl.org için haberdardır.

Herhangi bir nedenle ayrımcılığa uğrayan LGBT’leri yada LGBT olduğu varsayılan ‘lerin tanıklıkları ve bu süreçte verdikleri mücadele deneyimleri kaosgl.org için haberdardır. Mahkeme izleyebilirsiniz, sokak eylemlerini izleyebilirsiniz.

Ailesiyle cinsel yönelimi ve/veya cinsiyet kimliği üzerinden sorun yaşayan bir bireyin deneyimi, işten atılan, işe cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliği nedeniyle alınmayan bir bireyin deneyimi haberdardır.

Pozitif haberler, başarı örnekleri, LGBT’lerin iş hayatında, aile hayatında, sevgilisiyle kurduğu ilişki ile LGTL’lere olumlu yönde göndermeler yapan deneyimlere de yer veriyoruz. Sadece ağlayan, surat asan değil aynı zamanda gülümseten bir site olmak istiyoruz.

Haber Kaynağı

Hak haberciliğinin esaslarından biri de kaynak gösterimidir. Bu hem emeğe saygı hem de bilgiyle bağlantılı sorun çıkması durumunda önemlidir.

Başka kuruluşların haberlerini kaynak göstermeden yayımlamıyoruz. Haberin içinde, kullandığımız bilgiyi aldığımız kaynağı, “Evrensel gazetesinin haberine göre”, www.lkidlisl.org sitesindeki bilgilere göre gibi ibarelerle, ya da

kimi zaman haberin altına (*) açıklamayla ek kaynakları gösteriyoruz.

Kaynağını bilmediğimiz haberleri yayımlamıyoruz.

Sahibinin izni dışında bilgi, haber, görüntü, fotoğraf, ses, belge kullanmıyoruz; bunları elde etmek için yanıltıcı yöntemler kullanmıyoruz.

Kimliğimizi gizlemiyoruz.(Görünürlük problemi olan muhabirlerimizin haberlerini kurumsal haberimiz olarak yayınlıyoruz)

Kayıt dışı/Off the record: Açıklanmaması kaydıyla verilmiş bilgi ve belgelerle; haber kaynaklarını, kendileri izin vermediği sürece açıklamıyoruz! Ancak, öncelikle haber kaynağımızı kimliğini açıklaması konusunda ikna etmeye çalışıyoruz.

Haber kaynaklarımızı, aksini gerektiren açık bir neden bulunmadıkça açıklıyoruz. Eğer kaynağın gizli tutulması gerekiyorsa, bunun nedenini belirtiyoruz.

Haberde haber kaynağının ismini açıklıyorsak, muhabir kişiye adını kullanıp kullanamayacağını soruyor. Editör de, haber kaynağının isminin açıklandığı durumlarda muhabire, “kişinin isminin bilgisi dahilinde geçip geçmediğini” soruyor.

Kimi zaman, özellikle de devletle, bakanlıklarla ilgili haberlerde, kaynağın verdiği bilgileri” sağlık bakanlığı yetkililerine” gibi bir girişle verebiliriz. Bu durumda da, bilgilerin doğruluğundan emin olmak durumundayız.

Açıklama nedeniyle, adını vermesek bile, kaynağın tahmin edilebilir olması durumunda, haberi verirken özenli davranmalı, muhabir ve editör durumu tartışmalıdır.

Fotoğraflı/görüntülü haberlerde

- Fotoğraf ve görüntünün güncel olup olmadığını belirtiyoruz, kaynağını yazıyoruz. Fotoğraf seçiminde dikkatli davranıyor, şiddete, cinsellik gösterisine, özel yaşama tecavüz sayılabilecek fotoğrafları yayınlamıyoruz.
- Cinsel saldırı mağdurlarının fotoğraf, görüntü ve kimliklerini yayımlamıyoruz.

Haberde dengelik / taraflara eşit mesafede durmak

- Haberlerimizi, olayın tüm taraflarının görüşünü alarak hazırlıyoruz. Taraflardan biri işbirliğinden kaçınacak olursa, bu durumu okurlarımıza duyuruyoruz.

Suç, şiddet, çocuklarla ilgili suçlar, iddialar

- “Aksi mahkemede kanıtlanıncaya dek, herkesin masum olduğu” ilkesini aklımızdan çıkartmıyoruz. Haberimizde olayın hangi detaylarına yer vereceğimizi önce birlikte tartışıyoruz. Haberi kullanmaya karar verdiğimizde iddiaları “iddia” olarak yazıyoruz; “Emniyet Genel Müdürlüğü’nün açıklamasına göre,...”; “polisin iddiasına göre...” şeklinde ibareler kullanıyoruz.

“Adam kadını öldürdü” değil, “Adamın kadını öldürdüğü iddia ediliyor”; “Tenekeleri çaldı” değil, “Emniyet müdürlüğünün açıklamasına göre, tenekeleri çaldığı iddia ediliyor”; “Kendini yaktı” değil; “Kendini yaktığı iddia ediliyor” diyoruz.

Çocuklarla ilgili suçlarda ve cinsel saldırılarda, sanık, tanık ya da mağdur olsun, **18 yaşından küçüklerin açık isimleri ile fotoğraflarını yayımlamıyoruz**. Çocuğun kişilik ve davranışlarını etkileyebilecek durumlarda, bir aile büyüğünün veya çocuktan sorumlu bir başkasının izni olmaksızın çocukla röportaj yapmaktan kaçınıyoruz.

Gazeteci şiddete karşıdır. Şiddet kışkırtıcılığı, şiddet çağrıştıran sözcüklerle benzetme yapmıyoruz. Örneğin, “**Bomba gibi haber**” demiyoruz. “**Memur ordusu**” gibi **militarist söylemler kullanmıyoruz**.

Hak haberlerinde kimse “**hırsız**”, “**katil**”, “**terörist**” değildir. Birileri böyle söyleyince, bu sözcükler tırnak içinde haberlerde yer alabilir.

Sağlık haberleri

- Sağlık konusunda sansasyondan uzak, insanlara umutsuzluk ya da sahte umut verecek yayın yapmaktan kaçınıyoruz. Tıbbi araştırmaları, kesinleşmiş sonuçlar gibi yayımlamıyoruz. İlaç tavsiye etmiyoruz, uzmanlara danışıyoruz.

Yanlış yapmıyoruz, ama...

- Yayımlanmış her yanlış en kısa sürede düzeltmekle yükümlüüz, cevap hakkına saygılıyız.

Özel yaşamın gizliliği

- Özel yaşamın gizliliğine saygılıyız.

Bir olayı haberleştirirken, olaya karışan kişilere değil, olayın kendisine öncelik veriyoruz. Haberlerimizde kişilere yönelik incitici bir dil kullanmıyoruz.

Üzüntü, sıkıntı, felaket ya da şok halindeki insanlar söz konusu olduğunda, gizliliklere uyararak duygu sömürüsü gibi algılanabilecek haberler yapmıyoruz. Bu kişileri daha da üzecek, sıkıntıya sokacak, durumlarından yararlanacak haberler hazırlamıyoruz. “**Ben onun yerinde olsaydım...**”ı her zaman aklımızın bir köşesinde tutuyoruz. Başkalarının üzüntülerinin gizliliğine saygı gösteriyoruz.

İÇERİK ve SÖYLEMİN ALTERNATİF KULLANIMI

Hak haberlerinde **yaygın medyanın görmediği, göstermek istemediğini** haberleştirmeyi amaçlıyoruz. Yerel medyaya, ihmal edilenlere yer veriyor, gündemin tek yanlı sunumunu tersyüz etmeye çalışıyoruz.

Haberin içeriğini siyasal ve etik olarak uygun bir dille/söylemle kurmaya önem veriyoruz. Yaygın medyanın ırkçı, cinsiyetçi, ayrımcı, belirleyici söyleminden uzak duruyoruz, çalışıyoruz. Mevcut eşitsizlikleri yeniden üretmemeye/kurmamaya özen gösteriyoruz.

Yerel kimlikleri/kültürleri marjinalleştiren, ötekileştiren, evcilleştiren ya da metalaştıran yaygın medyanın hegemonik söylemi karşısında alternatif bir söylem geliştirmeye çalışıyoruz.

SİYASAL YANLILIK

Medya ve siyaset ilişkisini, herhangi bir partiyi veya siyasal gücü desteklemeyi aşan, tüm siyasal ve ekonomik yapının meşruiyetine uzanan daha geniş bir yanlılık kavramı ile sorguluyoruz.

Örneğin; siyasal/ekonomik seçkinlerin söylem ve eylemlerinin takip edilmesine dayalı bir haber yapma alışkanlığının, bu kişilerin temsil ettiği çıkar merkezlerinin siyasal/ekonomik sorunları tanımlama ve çerçeveleme biçimlerin okuyucu ve izleyicilere dayattığını hatırlıyoruz.

“Enflasyon” ile ilgili bir haber yapacaksa, haberimizi “başbakan, ekonomiden sorumlu devlet bakanı” vs. ilişkin bir metin olarak değil, “sokaktaki insan”ı merkeze alarak kurguluyoruz....

Suçla ilişkin bir haber yapacaksa, suçu 5N+1K kuralına göre haberleştirmekle yetinmiyor, okuyucuya o suçun toplumsal nedenlerini anlatabilecek bir içerik oluşturmaya çalışıyoruz. Haberimizin arka plan bilgisini, bu amaçla zenginleştiriyoruz.

Homofobi/Transfobi ilgili bir haber yapacaksa, haberimizi “bir mağdur transeksüel/eşcinsel” üzerinden kurgulamak ve duygu sömürsü yapmak yerine, transfobi/homofobi varlığı, var olma nedenleri, neden ortadan kaldırlamadığıyla ilgili sorular soruyoruz.

HABER ÖNCELİKLERİ / YEREL - MERKEZ DENGESİ

Haber seçerken, “**yerel-merkez dengesi**”, “**yerel haberde denge**”, “**bölgesel temsile özen**”, “**konu dengesi**”, “**günceli gözetme**”, “**özel haber**” gibi kriterler uyguluyoruz.

Bir kaynaktan, gündem dayatmadıkça birden fazla haber kullanmıyoruz. Haber unsurları eksikse, haber kaynağını arayarak eksikleri gidermeye çalışıyoruz. Haber merkezimizde hazırlama imkânımız olan haberleri başka kaynaklardan almıyoruz.

LGBT İçerikli Haberlerde Nelere Dikkat Etmemiz Gerekiyor:

Medya çalışanları, cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılığına karşı farkındalığın geniş bir tabana yayılması sürecinde önemli bir rol oynadıklarının bilincinde olarak hareket etmelidir.

Cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kalan lezbiyen, gey, biseksüel, travesti ve transseksüel (LGBT)'lerin sorunlarına daha fazla ilgi göstermelidir.

LGBT'lerin bedenlerinin cinsel çağrışımlar yaratacak biçimde, gereksizce görselleştirilmesinin önüne geçmeli ve salt cinsel nesnelere izin vermemelidir.

Dilin içinde yerleşik, bir cinsi ya da cinsel yönelimi/cinsiyet kimliğini diğeri karşısında aşağılayan cinsiyetçi ve homofobik/bifobik/transfobik sözcük ve söylemlerin dönüştürülmesi konusunda duyarlı olmalı, yanlı sözcük ve terimleri kullanmak yerine eşitlikçi bir söylemi geliştirmek için çaba göstermelidir.

Medyadaki her türlü içerikte, cinsiyetleri, cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri ne olursa olsun, farklı yaş, görüntü, fikir, görev ve rollere sahip insanların sunumunda, gelenekler, alışkanlıklar, cinsiyetçi ve homofobik kalıp yargılar dışına çıkılması konusunda gereken özeni göstermelidir.

Her türlü içeriğin oluşturulmasında, heteroseksüel 'lerin olduğu kadar, LGBT'lerin ve LGBT oluşu konusunda etkin ve yetkin 'lerin de görüşlerini, deneyim ve uzmanlıklarını çerçevesindeki bilgilerini topluma yansıtmalıdır.

LGBT'ler arasında olumlu rol modeli olabilecek örneklerin haberleştirilmesi ve programlarda kullanılmasına öncelik vermelidir.

“Gey öğretmen”, “lezbiyen şarkıcı” gibi ifadeler ayrımcılık içerir; çünkü cinsel yönelim(gey, lezbiyen, eşcinsel, biseksüel) ve cinsiyet kimliği (transseksüel, travesti) tanımlamaları bir bireyin mesleğini niteleyen sıfatlar değildir. Her nasıl “kadın yazar” gibi ifadeler -“kadın” olmak bireyin yazarlığını niteleyen bir hal olmadığından- cinsiyetçiliği besliyorsa; yukarıdaki gibi ifadeler de homofobi/bifobi/transfobiyi beslemektedir.

Haberin içeriği ile hiçbir ilgisi olmadığı halde kişilerin cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerinin belirtilmesi de ayrımcılıktır. Heteroseksüel ve erkek 'lerden bahsederken “heteroseksüel” ve “erkek” olduğunu belirtilmezken; kadın, eşcinsel, biseksüel ve trans* 'lerden bahsederken de haberle doğrudan ilgisi olmadığı durumlarda bu tanımlamaların belirtilmemesi gerekir. (*“Trans” sözcüğü, İngilizce “transgender” sözcüğünü ikama edecek şekilde, travesti ve transseksüel sözcüklerini kapsayacak biçimde kullanılmaktadır*)

“Gey” sözcüğü, erkek eşcinselleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Türkiyeli LGBT örgütler, eşcinselliğe dair yabancılaşmanın bir nebze de olsa ortadan kalkması için, yabancı dillerde “gay” olarak kullanılan sözcüğün Türkçe okunduğu gibi yazılmasına karar verdiler. Türk Dil Kurumu da “gey” sözcüğünü, “eşcinsel erkek” tanımı ile Türkçe sözlüğe almıştır.

“Eşcinsel olduğunu itiraf etti” cümlesindeki “**itiraf etti**” ifadesi medyada ve halk arasında yaygın olan yanlış kullanımlardan biridir. Eşcinsellik, bir suç ya da yanlışlık olmadığı için itiraf edilecek bir durum söz konusu değildir. Bunun yerine “cinsel yönelimini/cinsiyet kimliğini” açıkladı” cümlesi daha uygundur.

Yaygın medyada trans ‘leri tanımlamak için genellikle “travesti” kelimesi kullanılıyor. Öncelikli olarak, kişinin dış görünüşünden eşcinsel mi, travesti mi transseksüel mi olduğu ayrımına varmak mümkün değildir. Haberin vazgeçilmez unsuru olması halinde, genel geçer tanımlamalar kullanmak yerine doğrudan kişinin kendisine sorulmalı, mümkün olmadığı durumlarda tanımlamanın doğru kullanımı araştırılmalıdır.

“Travesti olarak çalışan ...”, haberlerde yaygın olarak bu yanlış kullanım tekrar edilmektedir. Travesti olmak, “travestilik” adı altında, gerçekte var olmayan bir meslek olarak sunulmakta ve “fuhuş”la arasında doğrudan bir bağ kurulmaktadır. “Travestilik” diye bir meslek olmadığı gibi, her trans da seks işçisi değildir.

“Gerçek adı ... olan travesti ...“ haberlerde trans ‘lerin kimlik adları kişilerin onayı alınmadan kullanılmaktadır. Bunun yerine kişinin kendisini tanımladığı ad veya ad-soyad kullanılmalıdır.

Cinsiyet değiştirme/düzeltilme ameliyatı yerine “cinsiyet geçişi ameliyatı” ya da “cinsiyet inşası” ifadelerinin kullanılması gerekmektedir.

Trans ‘lerin cinsiyet geçişi ameliyatları hakkında, haberle hiçbir ilgisi olmadığı halde bilgi verilmesi ayrımcılıktır. Bundan önem ve hassasiyetle kaçınılması gerekir.

LGBT örgütlerin basın açıklamaları, eylemleri sonrasında “Kendini transseksüel, eşcinsel diye adlandıran bir grup” şeklinde bir tanımlama kullanılmaktadır. Bu tanımlama yerine eylemi yapan örgütün ismi ile birlikte “... derneğin/oluşumunun üyeleri” ya da “.... Derneği/Oluşumu” şeklinde kullanımının tercih edilmesi gerekir.

“Homoseksüel”in İngilizcesi olan “homosexual” sözcüğü, ilk olarak eşcinselliği hastalık olarak tanımlamak için kullanılmış bir sözcüktür. Türkçeye İngilizceden geçmiş biçimde kullanılan “homoseksüel” sözcüğü, halen insanların kafasında “hastalık” algısını yaratabildiğinden, bu yanlış algıyı silmek adına, LGBT örgütlerin de tercih ettiği homoseksüel’in Türkçe karşılığı olan “eşcinsel” sözcüğünü kullanmak uygun olacaktır.

“Cinsel tercih” ifadesinin eşcinselliği, biseksüelliği ve transseksüelliği tanımlamak için kullanımı tamamen yanlıştır. Çünkü her şeyden önce, eşcinsellik/biseksüellik/ transseksüellik tercih değildir. Eşcinsellik ve biseksüellik, heteroseksüellik gibi bir cinsel yönelim; transseksüellik ise bir cinsiyet kimliğidir. “**cinsel tercih**” yerine, bu tanımlamalara uygun olarak, “**cinsel yönelim**” veya “**cinsiyet kimliği**” kavramlarının kullanılması gerekmektedir.

LGBT’lere ilişkin haberlerde, eşcinselliğe ilişkin aşağılama amacıyla kullanılan argo sözlüklere gönderme yaparak başlık atılmaması ve bu yönde haber yapılmaması gerekir. “LGBT Derneğinin davası için top mahkemede” gibi gereksiz ima ve göndermelerden kaçınılması, ayrımcılığı tekrar üretmemek adına önemlidir.

LGBT’lerin de dahil olduğu olaylarla ilgili haberlerde, LGBT’lerin şiddetle ve militarizmle ilişkilendirilmemesi gere-

kir. “Travesti terörü” ve “travestiler saldırı” gibi ifadelerin kullanılması, kendilerine karşı uygulanan şiddeti göstermeden, trans ‘leri durduk yerde şiddet uygulayan ‘lermiş gibi yansıtarak tarafsız habercilik ilkesine ters düşen bir ayrımcılığı içermekle birlikte, genel olarak LGBT’ler için de şiddete eğilimli olduğu yönündeki yanlış yargıyı beslemekte; halkı kin ve düşmanlığa sevk ederek LGBT’lere karşı şiddeti meşrulaştırmaktadır.

LGBT’lerle ilgili konulara, sadece “üçüncü sayfa haberi” şeklinde şiddet ve acı yüklü içeriklerde ya da magazin haberleri içinde değil, gazete ve/veya diğer yayın organlarının niteliğine göre uygun bölümlerinde de yer verilmesi gerekir.

LGBT Oluşumlarından, sadece LGBT ‘lere ilişkin sorunlar ile ilgili değil, ülke ve dünya gündemi ile ilgili başka konularda da görüş alınır, sadece “kendi sorunları” ile ilgilenen ve bu sorunlar üzerinden görünür olan insanlar olarak algılanmasının önüne geçilmiş olur.

LGBT’lere ilişkin başarı hikâyelerine de yer verilerek, LGBT ‘lere yönelik önyargı ve homofobiyle mücadeleye katkı sağlamış olmanın yanında, LGBT ‘lerin kendilerini yalnız ve yanlış hissetmelerinin önüne geçilmiş de olur.

LGBT’ler için kullanılan “Üçüncü Cins” tanımlaması yanlıştır. Lezbiyen, eşcinsel kadın; gey, eşcinsel erkek demektir. Biseksüel sözcüğü, her iki cinsiyete de cinsel/duygusal yönelimi olan kadın veya erkek ‘ler için kullanılmaktadır. Ayrıca transseksüel ‘ler de, kendini transseksüel kadın ve/veya trans kadın ve transseksüel erkek ve/veya trans erkek olarak tanımlayabilmektedir. Ayrıca, erkek ve kadın şeklinde ikili cinsiyet tanımlamasının yanında, biyolojik olarak her iki cinsiyetin özelliklerini de taşıyan ‘ler için, çift cinsiyetli/erdişi/hermafrodit tanımlamaları; doğumda gerek cinsel anatomisi gerekse de cinsel organları tipik erkek veya kadın tarifine uymayan ‘ler için ise interseks sözcüğü kullanılmaktadır.

TOPLUMSAL CİNSİYET

Kadınların toplumdaki eşitsiz konumunu pekiştiren sözcükler kullanmıyoruz. Bunun yerine, “uygun” sözcükleri düzenli bir biçimde kullanarak, belli bir sözcüğün belli bir insan grubu için neden olumsuz ya da uygunsuz bir anlam kazandığını açıklayarak, toplumda belli kişilere ilişkin algının değişmesinde aktif bir rol üstlenmeyi tercih ediyoruz.

Örneğin, son ekleri “adam, adamı” olan terimler, cinsiyetçi ya da kadınları görünmez kılan sözcükler arasında sayılabilir. Ofisboy, fabrika kızı gibi terimler ise, böyle adlandırılan kişileri çocuk konumuna düşürebilir.

“Adam” yerine “kişi, insan, erkek”; “adam adama” yerine “bire bir, teke tek”, “adam gibi” yerine “doğru dürüst” demeyi tercih ediyoruz.

Benzer şekilde, “bilim adamı” yerine “bilim kadını, bilgin” ya da “bilginler”; “devlet adamı” yerine “devlet yöneticisi, politikacı, politik önder”; “iş adamları” yerine “iş çevreleri, işveren çevreleri” ya da “iş dünyası”, “insanoğlu” yerine “insan soyu, insanlık, insan türü, insan toplumları, halklar” terimlerini kullanıyoruz.

Konuyla ilgili diğer örnekleri sıralamak gerekirse, “centilmenlik anlaşması” yerine “sözlü anlaşma”; “çalışan anne/

kadın” yerine “**ev dışında çalışan anne/kadın**”, “hizmetçi” yerine “**ev işçisi/yardımcı**”, “orospu” yerine “**fahişe**” ya da “**seks işçisi**”; “kadın sürücü” yerine “**sürücü**”, “kısır” yerine “**çocuğu olmayan**” diyoruz.

“Çocuk sarkıntılığı” yerine “**çocuk tacizi**”, “homo/ibne” yerine “**eşcinsel**”, “kızlık soyadı” yerine “**evlenmeden önceki soyadı**” terimlerini kullanıyoruz.

IRKÇILIK, AYRIMCILIK

Yaygın medyada sıkça görülen ırkçı yaklaşımlar BİA haberciliğinin dışındadır. Olayla doğrudan ilgisi bulunmadıkça, insanların işledikleri suçları onların milliyetine, dinine, cinsiyetine, cinsel eğilimine, hastalığına ya da engelli olup olmamasına dayandırmıyoruz. Kişilerin bu özelliklerini vurgulamıyoruz. Ayrımcılık, ırkçılık ve şiddeti kışkırtmaktan kaçınıyoruz. “**Rum hırsız**”, “**Ermeni katil**”, “**Romen dolandırıcı**” gibi tanımlamalar yapmıyoruz.

Benzer biçimde, “Türk”lük vurgusunu da öne çıkartmıyoruz. Örneğin, “**Türk’e casus suçlaması**” (Hürriyet), “**Türk füzelerine savsaklama**” (Yeni Asya), “**Türkiye karanlıkta kalmaz**” (Emek), “**Türk kızının dramı**” (Günaydın), “**Türk kadınının tarihi elbiseleri**” (Son Çağrı) gibi başlıkları kullanmıyoruz.

Gazeteci şiddete karşıdır. Her türden şiddeti haklı gösteren, özendirilen, kışkırtan yayın yapmıyoruz. Uluslar arası anlaşmazlıklarda, şiddeti çözüm yolu olarak savunmuyoruz.

Amerika Birleşik Devletleri’nin (ABD) Irak’a saldırısının tartışıldığı günlerde Türkiye’nin Irak’a asker göndermesi gündemdeyken “**Üç yıl Irak’tayız**” gibi bir başlık atmıyoruz. Kendimizi Türkiye Cumhuriyeti Devleti, ordusu, kurumları ile özdeşleştirmiyoruz. “**Başbakanımız**”, “**yurda döndü**”, “**anavatan**”, “**yavru vatan**” terimlerini kullanmıyoruz.

Haberlerimizde “**şehit**”, “**terörist**”, “**provokatör**”, “**gazi**” gibi tanımlamalar yapmıyoruz. Olaylara ve olayların öznelerine eşit mesafede durmaya çalışıyoruz.

Bir ulusun, bir topluluğun ve ‘lerin kültürel değerlerini ve inançlarını veya inançsızlığını saldırı konusu yapmıyoruz, insanlar, topluluklar ve uluslar arasında nefreti, düşmanlığı, körükleyici yayınlardan kaçınıyoruz.

Millet, ırk, etnisite, cinsiyet, dil, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan, tüm ulusların, tüm halkların, tüm cemaatlerin ve tüm ‘lerin haklarını ve saygınlığını tanıyoruz.

Ayrıca, “**engellilik**” konusunda da dikkatliyiz. “**Özürlü**” yerine “**engelli**” diyor; olayla doğrudan bağlantısı bulunmadığı sürece kişilerin “**engelliliklerini**” vurgulayacak haberler yapmıyoruz. Kendisini “**sakat**”, “**özürlü**” kavramlarını kişilerin kullanımı doğrultusunda kullanıyoruz.

Haberlerimizi nesnel ölçütler kullanarak hazırlıyoruz; sıfat kullanmıyoruz, insanları “**güzel**”, “**çirkin**”, “**esmer**”, “**beyaz**”, “**iyi**”, “**kötü**” olarak sınıflandırmıyoruz.

Şiddetin haberleştirilmesi

Medya çalışanları, LGBT'lerin uğradıkları kötü muamele, baskı ve şiddetin haberleştirilmesinde özellikle şu noktalara dikkat etmelidir:

Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılığına dayalı şiddet hiçbir biçimde meşru gösterilmemeli, şiddetin toplumsal düzlemdeki önemini azaltacak sansasyonel ifadelerden ve mizah malzemesine dönüştürme eğilimlerinden uzak durulmalıdır.

Mağdurun kimliği gizli tutulmalı, kimliğin teşhisine yarayacak diğer bilgiler de verilmemelidir (ad, fotoğraf, adres, yerel odaklı haberler için yerleşim birimi vb.).

Konuşulacak kişinin rızası önceden sorulmalı ve kişi, konuşması sonrasında karşılaşılabileceği olası riskler konusunda bilgilendirilmelidir. Bu bilgilendirme çerçevesinde mağdura teşhis edilip edilmemeye karar verme hakkı tanınmalıdır.

Cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri nedeniyle şiddete uğrayanlarla ilgili haberlerde mağdurların onurunun korunmasına gereken özen gösterilmelidir. Bu ilke özellikle şiddet sonucu yaşamını yitirenlerle ilgili haberlerde de büyük önem taşımaktadır.

Mağduru küçük düşürücü durumlarda gösteren fotoğrafların kullanılmasından kaçınılmalıdır.

Taciz ve tecavüz gibi cinsel şiddet suçlarının haberleştirilmesinde kullanılan dile özen gösterilmelidir. Saldırganın ifadesinden yararlanılarak hazırlanan metinlerin mağdur açısından yaralayıcı olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu haberlerde kullanılan görsel malzeme ile anlatım biçiminin pornografik ve özendirici cinsel içerikte çağrışımlar yaratmamasına dikkat edilmelidir.

Sorumlu bir anlayış benimsenerek şiddete uğrayan ya da risk altında olanlar, çözüm yolları ve yöntemleri konusunda bilgilendirilmeli, var olan kuruluş ve yardım hatlarının erişim bilgileri haberde yer almalıdır.

LGBT'lere yönelik suçlarda medya mağduru ifşa etmektedir. Oysa mağdurun değil, suçlunun deşifre edilmesi gerekmektedir. Mağdurun uğradığı şiddet ve ayrımcılık, mağduru edilgen bir özne biçiminde ortaya koyarak değil; olayın failinin eylemlerini görünür kılacak şekilde ifade edilmelidir. ("dayak yedi" değil, "fail şiddet uyguladı"; "bıçaklandı değil, bıçakladı" vb.).

İNTİHAR HABERLERİ

"Bireyin kendi öz benliğine yönelik şiddet eylemi" olarak tanımlanan intihar olaylarını, **çok mecbur kalmadıkça haberleştirmiyoruz.**

Medyada yer alan intihar haberlerinin, **taklit intihar vakalarına yol açabileceğini hatırlıyoruz**, istatistikler gösteri

yor ki, intihar olaylarındaki artış, daha çok kopya edilen intiharın gerçekleştiği bölgede gözleniyor.

Haberleştirmek zorunda kalırsak, **haber çerçevesini aşan ve okuyucuyu etki altında bırakacak nitelik ve genişlikte haber hazırlamıyoruz.**

intihar biçimini, **olayla ilgili detayları, intihar eden kişinin ismini açıklamıyoruz.** Olayı gösteren fotoğraf, resim veya film yayınlamıyoruz. **Romantik söylemler, olayı öyküleştiren anlatımlar kullanmıyoruz.**

İntihar olayını haberleştirmek zorunda kalırsak, “bir intihar”, “intihardan ölüm”, “bir intihar girişimi” gibi cümleler kullanıyor; “başarılı bir intihar girişimi”, “başarısız bir intihar girişimi”, “okulunun en sevilen ve başarılı öğrencisiydi”... demiyoruz.

Veda mektuplarına haberimizde yer vermiyoruz. İntihar olaylarına, kendimizce, basit açıklamalar getirmiyoruz. “Bu genç çocuk ölmek istedi, çünkü kimse onu sevmiyordu”, “sadece bir yardım çığılığıydı” gibi yargıları haberimize yansıtıyoruz.

Okuru intihara özendirmeyecek, düz bir haber yazıyoruz. Haberın sonuna, intihara eğilimli olanların psikolojik destek alabilecekleri telefon numaralarını ekliyoruz.

HABER-YAZI YAZIM KURALLARI

Haber, daha önce bilmediğimiz, yeni, farklı bir olayın haberci medyada yayınlanmış halidir; taze, doğru, dengeli, öz ve açık olmalı.

Her yazı, “yazar” (kimi zaman olmayabilir), “haberın kaynağı”, “haber türü”, “geldiği yer”, “başlık”, “spot”, “metin”, “yazan-edit eden inisialleri” bölümlerinden oluşuyor.

“**Ne**”, “**nerede**”, “**ne zaman**”, “**nasıl**”, “**neden**” ve “**kim**” sorularının yanıtları; “isim”, “tarih”, “yer” bilgilerinin tam olarak bilinmesi ve yazılması; haberın “**olmazsa olmazlarıdır.**

Haberı “ters piramit” kuralına göre kurguluyoruz. **En önemli veriyi başa çekiyor, haberın içeriğine dair bilgi veriyoruz.** Okurun, ilk parantezde haberın tamamına dair genel bilgi sahibi olması gerekiyor. Ardından, detayları sırasıyla veriyoruz.

Yazılarda, üç-dört paragrafta bir **ara başlık** kullanıyoruz.

Metinde, isim / veri / önemli bir cümle **siyah (bolt)** yapıyoruz. Bu yolla, metnin okunurluğu kolaylaşıyor.

Habere hazırlık aşamasında, bilgilerin eksiksizliğini ve doğruluğunu kontrol ediyoruz. Olayın geçmişi varsa, açıklıyoruz, (arşiv, kütüphane, internet, konuyu bildiği varsayılan kişi yardımlarıyla)

Konuyla ilgili kaosgl.org'ta yayımlanmış haber varsa, metin içinde ya da sayfanın sonunda, **bağlantılı / ilgili haberlerin linklerini** veriyoruz.

Haberi edit ederken geliştiriyoruz.

Ölüm haberlerinde ya da “kişi merkez”li haberlerde, kişinin yaşam öyküsünü de veriyoruz.

Kısa ve anlaşılır cümleler kuruyor, edebiyat yapmıyoruz.

Bilinmeyen bir kavram, sözcük geçtiğinde, açıklama veriyoruz.

Gerekmedikçe **pasif cümle kullanmıyoruz**. “Kaos GL'nin ‘muhabir ağı’ eğitimi yapıldı” değil, “Kaos GL ‘muhabir ağı’ eğitimi yaptı” diyoruz.

Makalelerde ölçüt; 4-5 bin vuruş. Çok özel durumlarda 6 bin gibi olabilirse de, olmamasına özen gösteriyoruz.

Söyleşilerde; soruları siyah (bolt), yanıtları açık (light) yapıyoruz. Tırnak işareti (“) kullanmıyoruz.

• **Açıklama** “KAOS”a, “kaos”a, “KAOSGL”e değil; **“Kaos GL’ye** yapılıyor. **Örnek: Kaos GL - 07.03.2003**

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. DR. Kerem Altıparmak, gelişmeleri **“Kaos GL’ye** değerlendirdi:

KLİŞE ve METAFORLAR

Haber yazımında “klışelerden ve “metafor”lardan kaçınıyoruz. Haberlerimizde ve başlıklarımızda **klışe, muğlak ifade, sıfat, gönderme ve metafor** kullanmıyoruz. Açıklayıcı, durumdan haberdar edici, net ifadeler kullanıyoruz.

“Çıldırma noktası”, “çağrı yağmuru”, “**çevreciler deparda**”, “can simidi”, “**perde arkası**”, “...’ye sarı kart”, “**Çanakkale geçiliyor**”, “radikal önlemler”, “**başarıya imza attı**”, “start verme”, “**şenlendi**”, “...rüzgarı”, “**siyanürlü altın bilmecesi**”, “beğeniyle karşılandı”, “**beğeni topladı**”, “ev sahipliği yaptı”, “**tasarruf beşinci viteste**”, “trafik canavarı hız kesti”, “**masaya yatırıldı**”, “duygu seli”, “**...kurban gitti**”, “küçük... dramı”, “**zam yağmuru**”, “zam şampiyonu”, “**eleştiri yağdı**”, “renkli protesto”, “**hızla kabul edildi**”, “uzun yürüyüş”, “**kepenk kapatıyor**”, “geniş yankı uyandırdı”, “**tüylel ürpertici**”, “bir kilometre taşıydı”, “**kaderini çizdi**”, “sanayici için gelecek karamsar”, “**beğeniyle karşılandı**”, “büyük beğeni topladı” demiyoruz.

Şiddet ve felaket çağrıştıran ifadeler kullanmıyoruz. “**İşsizlik ordusu**”, “... depremi”, “**... bombası**”, “işsizlik mühendisleri de vurdu”, “**deprem...salladı**”, “bilezik ve yüzük bozdurmada patlama” gibi “**askeri**” (militarist) dil kullanmıyoruz.

Olumsuz örnekler:

Ejder “ekmek savaşı” için kükredi.

Her yıl “son kez olması dileğiyle” verdiği ödülün **bu yılki sahipleri**,

Sanık polislerin **sicili kabarık**

BAŞLIK ve ARABAŞLIK

Haberi anlatan, anlaşılır, okuru okumaya teşvik eden başlıklar kullanıyoruz. **Şiddet içeren ifadeler, metafor ve klişe kullanmıyoruz. Gönderme yapmıyoruz.**

Başlıklar **kısa, açıklayıcı, net bilgiler** içeriyor. **Haberde taraf olduğumuz izlenimi veren başlıklardan uzak duruyoruz.** “Emekliler hesap verecek”, “Tarım il Müdürü siyasete kurban gitti”, “Memurların uzun yürüyüşü”, “İşsiz gazetecilere bir darbe daha” demiyoruz.

Çok gerekmedikçe, başlıkta **soru cümleleri, ünlem işareti kullanmıyoruz.** Başlıkta, haberde görüşüne yer verdiğimiz kişi/kurumun açıklamasından alıntı yapıyorsak, bu kişi/kurumun ismi başlıkta yer alıyor. Tanınmamış bir kimsenin isminin başlıkta geçmesi gerekmez. Alıntı başlıkları tırnak içinde veriyoruz.

Arabaşlık ile başlık birbirinin tekrarı olmamalı.

KISALTMALAR

Kısaltmaları ilk kullanımlarında açıklarıyla birlikte veriyor, daha sonra kısaltma olarak kullanıyoruz.

Uluslararası kuruluşların isimlerini önce orijinal dilde veriyoruz, paranteze Türkçe’si ve kısaltmasını yazıyoruz.

Örnek: Human Rights VWatch (İnsan Hakları İzleme Komitesi - HRW)

SPOT

Spotta genellikle kısaltma kullansak da, yaygın kullanılmayan kurum isimlerinin açıklıklarını vermeyi tercih ediyoruz. **TBMM, MGK, RTÜK, BDDK** gibi kurumlarla siyasi parti isimlerini kısaltmalarıyla versek de, **Özelleştirme İdaresi Başkanlığı** gibi kısaltması anlaşılacak olanları tam yazıyoruz.

Spotu, haberin içinden “kes-yapıştır” yöntemiyle alıntılanmıyoruz. Spotta, haberin özetini veriyor; kişi ve kurumlardan demeç alarak hazırladığımız haberlerde görüş veren kişinin sadece soyadını spotta kullanıyoruz; şirket ismi kullanmıyoruz.

BAŞLIK VE SPOT / ÖRNEKLER

Olumsuz örnek -10 Nisan 2002

AİHM Başkanına Başörtü Sorusu

“Yaşam Hakkı ve ifade Özgürlüğü”nün tartışıldığı ve AİHM Başkanı Wildhaber’in katıldığı toplantıya, İÜ’den Prof. Ergin’in başörtülü öğrencileri almak istememesi üzerine, öğrenciler Wildhaber’e “Bu olay insan hakkı ihlali değil mi?” diye sordu.

Olumlu örnek -10 Nisan 2002

“Yaşam Hakkı” Dediler, Başörtülülere Engellediler

“Yaşam Hakkı ve ifade Özgürlüğü” konferansına, İÜ İnsan Hakları Merkezi Müdürü Prof. Ergin başörtülü öğrencileri almak istemedi. Öğrenciler, toplantıya katılan AİHM Başkanı Wildhaber’e “Bu olay insan hakkı ihlali değil mi?” diye sordu.

Olumsuz örnek: 20 Nisan 2002

UAÖ: “Güvenlik Hak İhlali Gerekçesi Olamaz”

11 Eylül’den sonra ulusal güvenliği güçlendirmek adına insan hakları ihlallerinin arttığına yer veren Uluslararası Af Örgütü, 2001 yılı değerlendirme raporunda, Türkiye’yi gözaltında kayıp ve işkence olaylarına karşı önlem almaya çağırırdı.

Olumlu örnek: 20 Nisan 2002

Af Örgütü / UAÖ: Güvenlik Hak İhlali Gerekçesi Olamaz

Uluslararası Af Örgütü, 11 Eylül’den sonra ulusal güvenliği güçlendirmek adına insan hakları ihlallerinin arttığını açıkladı. Örgüt, 2001 Değerlendirme Raporu’nda Türkiye’yi gözaltında kayıp ve işkence olaylarına karşı önlem almaya çağırırdı.

YAZIM KURALLARI

Dizgi hatası yapmıyoruz, bilgisayarımızın hemen yanındaki ya da bilgisayarımızın masa üstündeki yazım kılavuzumuzdan faydalanıyoruz.

Haberde, parantez içinde bilgi vermiyoruz. “Eskişehirli Volkan S”, “Savaş (15) adlı genç” demiyoruz.

Kurum, kuruluş isimlerinin ilk harflerini “büyük” yazıyoruz. “Kadın Yazarlar Komitesi”, “Türkiye Büyük Millet Meclisi”, “Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurulu” gibi.

Özel isimleri ve isimden önce gelen “unvanları” büyük harfle yazıyoruz. “Kadın Yazarlar Komitesi Üyesi...”, “Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi...”, “TBMM Başkan Vekili...”, “İl Sağlık Müdürü...” gibi.

NOKTALAMA İŞARETLERİNİN KULLANIMI

NOKTA (.)

- Cümle sonlarına nokta koyuyoruz.
insan Hakları Derneği (İHD) İstanbul Şube Başkanı Kiraz Biçici, bir basın açıklaması yaptı.
- Duraklamanın daha az yapıldığı sıralı cümlelerde, nokta yerine virgöl kullanılıyor.
Gökovalı çevreciler, Ormaniçi Piknik ve Dinlenme Yeri'nin ihaleye çıkarılmasını protesto ettiler, Türkiye dışından gelen çevrecilerle birlikte şenlik düzenlediler.
- Kısaltmaların sonuna nokta konur.
Dr. (doktor), **Prof.** (Profesör), **Alb.** (Albay), **Cad.** (Cadde)
- Bazı kısaltmaların sonunda nokta kullanılmaz.
TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi), MGK (Milli Güvenlik Kurulu), TDK (Türk Dil Kurumu), m (metre), cm (santimetre), FE (demir), kg (kilogram), lt (litre)
- Sayılardan sonra sıra bildirmek için nokta koyuyoruz, ('nci) yazmıyoruz. 10'dan küçük rakamları yazı ile yazıyoruz.
ikinci Dünya Savaşı, Beşinci Yüzyıl, 21. Yüzyıl, 3. Cadde...
- Arka arkaya sıralanan virgülle veya çizgiyle ayrılan rakamlardan sadece sonuncu rakama nokta konur. 3, 4 ve 7. maddeler;

VİRGÜL (,)

- Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına konur. Okullardan, evlerden, işyerlerinden sokağa çıkmışlardı.
- Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur. Bir varmış, bir yokmuş.
Umduk, bekledik, düşündük.
- Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan öğeleri belirtmek için konur. Koalisyon güçleri direnişçilerden, direnişçiler askerlerden korkuyor.
Haberciler soruşturmayla alınabilecek, tutuklanabilecek, aleyhlerine dava açılacak ve suçlu bulunurlarsa bir yıl

hapis cezası veya bin dolar para cezasına çarptırılacaktır.

- Cümle içinde ara sözleri ve ara cümleleri ayırmak için konur. Örnek olsun diye, örnek istemez ya, söylüyorum.
- Anlama güç kazandırmak için tekrarlanan kelimeler arasına konur. Ancak, ikilemelerde kelimeler arasına virgül konmaz.

Akşam, yine akşam, yine akşam,
akşam akşam, yavaş yavaş, bata çıka, koşa koşa.

- Tırnak içinde olmayan aktarma cümlelerden sonra konur. Datça'ya yarın gideceğim, dedi.
- Bugünlük bu kadar her gün üç saat, diye düşündü.
- Kendisinden sonraki cümleye bağlı olarak ret, kabul ve teşvik bildiren hayır, yok, yoo, evet, peki, pekâlâ, .
tamam, olur, hayhay, baş üstüne, öyle, haydi, elbette gibi kelimelerden sonra konur.
Peki, gideriz. Olur, ben de size katılırım. Hayhay, memnun oluruz. Haydi, geç kalıyoruz.
- Hitap için kullanılan kelimelerden sonra konur. Arkadaşlar, Sayın Başkan, Sevgili kardeşim,
Metin içinde ve, veya, yahut bağlaçlarından önce de, sonra da virgül konmaz.

NOKTALI VİRGÜL (;)

Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için konur.

Erkek çocuklara Doğan, Tuğrul, Aslan, **Orhan**; kız çocuklara ise İnci, Çiçek, Gönül, Yonca adları verilir.

- Öğeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.

Yeni Şafak gazetesi yazar Taşgetiren, AKP iktidarının ilk günlerini “iktidara alışma süreci” olarak **nitelendiriyor**; **AKP**'nin tabanının öncelikli talepleri yerine iktidarına zemin hazırlamaya yönelik bir takvim işlettiğini belirtiyor...

Dünya Vicdani Retçiler Günü etkinliğinde Kazak ve Öztürk vicdani reddini **açıkladı**; **Tarhan**, Dayanan ve Ağlagül deneyimlerini paylaştı.

- Virgülle ayrılmış örnekleri farklı örneklerden ayırmak için konur: Türkiye, İngiltere, **Azerbaycan**; **İstanbul**, Londra, Bakû.
- Kendilerinden evvelki cümleyle ilgi kuran ancak, yalnız, fakat, lâkin, çünkü, yoksa, bundan dolayı, sonuç olarak, bununla birlikte, öyleyse vb. cümle başı bağlaçlarından önce konur.

Koalisyon güçleri Irak'ta varlıklarını **sürdürebilir**; **ancak** bu onların ülkedeki varlığının Iraklılar için iyi olacağı

anlamına gelmez.

İKİ NOKTA (:)

- Kendisinden sonra örnek verilecek ya da açıklama yapılacak cümlelerin sonuna konur. Türkiye’de turizm denince akla ilk gelen yöreleri **sıralayalım: Kaş, Kalkan, Kekova, Bodrum, Çeşme...** Kürsüdeki konuşmacı açıkladı: “Bu gün burada iki kişinin daha bulunması gerekiyordu...”

... sözlerini şöyle **sürdüdü:**

- İki noktadan sonra cümleye büyük harfle başlıyoruz. **ÜÇ NOKTA (...)**

Tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur. Alıntılarda; alınmayan kelime ve bölümlerin yerine konur, iki nokta yan yana kullanılmaz.

TIRNAK İŞARETİ (“...”)

- Haberde, başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktardığımız sözleri tırnak içine alıyoruz. Tırnak içindeki alıntı tam cümleyse büyük harfle başlıyor; tam cümle değilse, küçük harfle başlıyor.

Ayşe, “**Ben de geliyorum**” dedi.

Ayşe, “**geleceğini**” söyledi.

- Tırnak içine alınmış cümlede, bir başka tırnaklı alıntı varsa, cümle çift tırnak, alıntı tek tırnak içinde kullanılıyor.

“içindeki ilkel ve fanatik ırkçı sesleri bertaraf ederek bir ‘**Hıristiyan Kulübü**’ olup olmadığını da açıkça ortaya koyacaktır.”

- Tırnak içine aldığımız görüşün bir cümleyi geçmemesine özen gösteriyoruz.

Olumsuz örnek:

Ödemiş’e bağlı Gönlüce köyünde bulunan Makine Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi (MASTAŞ) Yönetim Kurulu Başkanı Hüseyin Son, “**Mastaş, girişimci ruhu ile hayat bulan bir firma. Burasını Ödemiş’e 1976’da teknik öğretmen olarak tayini çıkan 5 arkadaşın mesleği bırakarak kurduğu bir üretim tesisi. Köyün çobanını bile fabrikaya kalifiye usta yaptık. Küçük bir atölyeden Türkiye’nin en büyük makine firmalarından biri haline geldik. Şimdi ise üretim yapacak paramız yok. Çünkü sattığımız malların parasını aylardır toplayamıyoruz**” dedi.

Olumlu örnek:

Ödemiş’e bağlı Gönlüce köyünde bulunan Makine Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi (MASTAŞ) Yönetim Kurulu Başkanı

Hüseyin Son, “**MASTAŞ, girişimci ruhu ile hayat bulan bir firma**” dedi.

- Tırnak içindeki cümle bittikten sonra, ana cümle devam ediyorsa, tırnak içindeki cümlenin sonuna nokta işareti koymuyoruz. Cümle başlı başına tırnak içinde ise, nokta tırnağın içine konuyor.

insan Hakları Derneği (İHD) İstanbul Şube Başkanı Kiraz Biçici, “**Şiddetin her türlüsüne karşıyız**” dedi.

İnsan Hakları Derneği (İHD) İstanbul Şube Başkanı Kiraz Biçici, şunu söyledi: “**Şiddetin her türlüsüne karşıyız.**”

- Özel olarak belirtmek istediğimiz sözleri tırnak içine alıyoruz. Bazı durumlarda, özel olarak belirtmek istediğimiz sözleri tırnak içine almadan siyah (bolt) yazarak da gösterebiliriz.

Uluslar arası Af Örgütü (UAÖ) Türkiye Şubesi Başkanı Özlem Dalkıran, Bağdat’ta “**korku**”nun egemen olduğunu söylüyor.

Dalkıran, Irak’ta uluslar arası insancıl hukuka aykırı uygulamaların en önemlilerini “**aşırı güç kullanımı, adalet sisteminin işlememesi, hak ihlallerinin soruşturulmaması**” olarak özetliyor.

- Kitapların ve yazıların adları ile başlıklarını tırnak içine alıyoruz.

“**Çakırcalı Mehmet Efe**”, “**Anadolu Gezileri**” ve “**Aganta Burina Burinata**” listede gördüğüm kitap isimlerinden bazıları.

TMMOB’un “**İnsan Yerleşimleri**” sempozyumu...

- Tırnak içine aldığımız sözlerden sonra kesme işareti kullanmamıza gerek kalmıyor. Ülkü Giray’ın “**Türkçe’yi Güzel Konuşma Kılavuzu**”nu okumak gerekiyor.

KESME İŞARETİ (‘)

- Özel adlara getirilen ekleri ayırmak için kullanılır.

Hamza Aktan’a, Güler Emektar’dan, Yunanistan’dan, İstanbul’u, Türk’ü, Kürt’ü, Alman’ı, Jüpiter’dan, Çankaya Köşkü’ne, Sinekli Bakkal’da...

- Kurum ve kuruluş adlarından sonra kesme işareti kullanılmaz.

Türkiye Büyük Millet Meclisine, Türk Dil Kurumundan, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dekanlığına.

- Akım, çağ ve dönem adlarından sonra kesme işareti kullanılmaz.

Eski Çağın, Yükselme Döneminin, Klâsik Türk Edebiyatına, Millî Edebiyat Akımının, Edebiyat-ı Cedide Topluluğunun.

- Kişi adlarından sonra kullanılan unvanların ardından kesme işareti kullanılmaz.

Mustafa Kemal Paşaya, Nasrettin Hocada, Enver Paşanın, Zeynep Hanıma, Ayhan Beyden, Ahmet Mithat Efendinin, Enver Paşayı.

Ay ve gün adlarından sonra kesme işareti kullanılmaz. 29 Ekime..., 30 Ağustos Çarşambadan sonra

Deyimlerde geçen özel adlardan sonra kesme işareti kullanılmaz. Allahtan hayırlısı, Allaha emanet; Alinin külahını Veliye, Velinin külahını Aliye.

- Özel adlar yerine kullanılan”o” zamiri cümle içinde büyük harfle yazılmaz ve kendisinden sonra gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmaz.

Ayşegül işe gelmeyince onu arayıp nedenini sorduk.

- Yabancı özel adlardan sonra getirilen çokluk ve yapım ekleri kesme işaretiyle ayrılır. Nice’ler, Lille’li, Bordeaux’lu, Honolulu’lu,
- Yabancı özel adlar dışındaki özel adlara getirilen yapım ekleri ve çokluk eki kesmeyle ayrılmaz.

Türklük, Türkleşmek, Türkçü, Türkçülük, Türkçe, Müslümanlık, Hıristiyanlık, Avrupalı, Avrupalılaştırmak, Aydınlı, Konyalı, Bursalı; Ahmetler, Mehmetler, Yakup Kadri, Ereğliler.

Bu eklerden sonra da kesme işareti kullanılmaz. Türklüğün, Türkleşmekte, Müslümanlıkta, Hıristiyanlıktan, Aydınlıdan.

Kısaltmalara getirilen ekleri ayırmak için konur: TBMM’nin, TDK’nin, BM’de, ABD’de, TV’ye.

- Sonunda nokta bulunan kısaltmalarla üs işaretli kısaltmalar kesmeyle ayrılmaz. Bu tür kısaltmalarda ek noktadan ve üs işaretinden sonra, kelimenin ve üs işaretinin okunuşuna uygun olarak yazılır.

vb.leri, mad.si, Alm.dan, Ing.yi, Nu.dan; cm3e (santimetre küpe), m2ye (metre kareye), 64ten (altı üssü dörtten)

Üleştirme sayıları rakamla değil yazıyla gösterilir. 6’şar değil altışar, 10’ar değil onar.

Bir ek veya harften sonra gelen ekleri ayırmak için konur.

A’dan Z’ye kadar, b’nin m’ye dönüşmesi, Türkçede -daş’la yapılmış birçok söz vardır.

NOTLAR:

Noktalama işaretlerinden sonra bir boşluk bırakıyoruz. Toprak, hava, su

Sözcük sonrası boşluk bırakıp virgül, nokta, iki nokta vs. koymuyoruz. Yılmaz ,değil Yılmaz,

Paragraflar arası , normal satır aralığının iki katı boşluk veriyoruz.

... Kuzey Irak'ta Türk Silahlı Kuvvetleri personeline yönelik işgalci ABD kuvvetlerinin operasyonunun olduğu günlerde, Karadeniz'in dağ köylerinden geçiyordum. Hiçbir şey değişmemiştir.

Yoksulluk, trajik olmaktan ziyade, basitçe 'gerçek'tir. Bunu yazıyorum ki, çocukların giydiği lastik ayakkabılardan vs. söz açtığımda muradımın kalplere dokunmaktan ziyade gerçeğe işaret etmek olduğunu ileri sürebileyim...

- Uzun demeçlerde, konuşmanın özünü verdikten sonra, kalanı (*) larla veriyoruz.

... AKP tabanının tamamının "kemikleşmiş İslam tabanı" olarak nitelenemeyeceğini vurgulayan Uyguner, süreci ve AKP'ye giden oyları şöyle anlatıyor:

28 Şubat'ta, Türkiye'deki Siyasi İslam ciddi bir rejim tehdidiyle karşılaştı, Siyasi İslam'ın temsilcisi olan parti, hükümetten vazgeçmek zorunda kaldı. Sonraki süreçte, iktidarı paylaşan Siyasi İslam temsilcileri bölündü.

Bugün AKP, Siyasi İslam tabanının büyük bir kesimini içinde barındırıyor ve iktidara en yakın parti. Oysa rejim, Siyasi İslam'la problemini henüz halledemedi. AKP ve lideri Erdoğan da sistem ile barışmış bir parti profili çizmiyor.

- "En", "ilk" gibi sınıflandırmalar yapmıyoruz.

"En büyük", "en güzel", "en meşhur" ya da "ilk beşizler", "medyada ilk kez", "ilk kez bizde" demiyoruz.

ALTERNATİF ÖRGÜTLENME

Herkesin, eşit biçimde üretim sürecine katılımını amaçlıyoruz. Genel yayın yönetmeni, muhabir, şef, editör gibi ast-üst şeklindeki hiyerarşik örgütlenmenin ortadan kalkması için çabalıyoruz. Büro içinde çalışan herkesin, sorumluluk ve yetki almasında eşitliğin sağlanmasını hedefliyoruz.

Bölüm 3:
Medyayı İzlemek Neden Önemli

“Nasıl bir medyayı izliyorsunuz” sorusunun medya izleme raporlarımızla yanıt veriyoruz. Kaos GL'nin hazırladığı medya izleme raporlarına baktığımızda her hangi bir senenin her hangi bir ayını ele aldığımız da bile medyayı tarifleyecek tek bir cümle kurmanın imkansız olduğunu farkındayız.

Homofobi ve Transfobi karşıtı hareketin yapıp ettikleriyle daha görünür olması, lezbiyen, gey, biseksüel, trans (LGBT)'lere yönelik insan haklarının izlenmesi, raporlanması ve bu ihlalleri görünür kılmak için yapılan eylemlerin son yıllarda medyada daha geniş yer bulduğunu görmekteyiz. Medya bir yandan, LGBT örgütlenmelerin yapıp ettiklerine yer verirken bir yandan da halen LGBT stereotiplerini destekleyecek nitelikte haberler yapmaya devam ediyor. Halen LGBT'lere yönelik şiddet 3. Sayfanın magazinsel haberleri olarak karşımıza çıkıyor. Mağdurlar failleştiriliyor, failleri kendi ifadeleri doğrultusunda mağdurlaştırıyor.

Medya aracılığıyla aynı zaman da politikacıları ve siyasetçileri izleme ve takip etme fırsatımız oluyor. Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Aliye Kavaf'ın Avrupa Konseyinde katıldığı toplantı, toplantı sırasında yaptığı itiraz ve sonrasında verdiği söyleşi ile Türkiye'nin Kadın ve Aileden sorumlu devlet bakanının eşcinsellik konusunda görüşlerini öğrenme fırsatımız oldu. Ankara'da ve İstanbul'da yapılan basın açıklamaları, suç duyuruları medyada karşılığını buldu sadece LGBT örgütlerin değil, Tabipler Odası, Türk Psikiyatrlar Birliği, Türk Psikologlar Derneği gibi bir çok meslek kuruluşunun da tepkisini çeken açıklamalara ilişkin olarak AK parti hükümeti içinde farklı seslerin ve görüşlerin ifade edildiğini de gene medya aracılığı ile öğrenebildik. Medya spesifik olarak Aliye Kavaf olayında süreci takip etti, herkesin görüşlerine yer verecek bir süreç izleyerek LGBT örgütlerin Hükümetin eşcinselliğe bakış açısını öğrenmesine önemli bir katkı sundu. İtalya'nın Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanının Türkiye'yi ziyaretinde Kaos GL Derneği üyesi aktivistlerin yaptığı eylem sayesinde bütün dünya Aliye Kavaf'ın homofobik açıklamalarından haberdar oldu ve Aliye Kavaf'ta “bize böyle bir talep gelmedi” diye yoksaydığı LGBT 'lerle ilk kez medyanın göz önünde canlı yayında karşı karşıya geldi. Bu tartışma beraberinde “eşcinsellik hastalık mı günah mı” tartışmasını başlattı. Bu tartışma ile eşcinsellere ana akıma nazaran daha az homofobik olma iddasında olan Taraf gazetesin gerçek yüzü ile Hilal Kaplan yazılarıyla karşılaştık. Taraf'ın eşcinselliği günah, eşcinselleri günahkar ilan eden tavrına cevabı ise gene Aktüel Dergisi vasıtasıyla İrfan Aktan verdi. Hem muhafazakar İslamcıların görüşlerine hem de eşcinsellerin özgürleşme sürecini destekleyen muhafazakar aydınların görüşlerine ve Kaos GL görüşlerine de yer vererek “eşcinsellik hastalıklısa neden günah” diye sordu. Muhafazakar kesiminin eşcinsellikle yüzleşmesi biraz daha uzun sürecek gibi geliyor. Ancak en azından medya aracılığıyla ile görüşlerimizden haberdar olmaları da önemli diye düşünüyoruz.

Biz bize karşın üç maymunu oynayan yetkililerle sesimizi duyurmak ve eşcinsellik konusunda neler düşündüklerini öğrenmek içinde medyayı izliyoruz.

Hem yerel medyayı hem ulusal medyayı izliyoruz. Son iki senenin verileri ile 2010 yılının verilerini karşılaştırdığımızda yerel medyada son yılda geçen yıla nazaran haberlerde bir artış olduğunu görmekteyiz.

Muhafazakarlaşmanın gittikçe arttığı bir dönem de özellikle medyaya yönelik düşünce ve ifade özgürlüğünün hem devlet tarafından hem de medya patronları tarafından engellendiği bir süreçte medyayı izlediğimiz farkındayız. Yayın politikalarının ekonomik ve siyasi çıkarların belirleyebildiği, hem patronları hem de yasalarca sansürlenmiş gazetecilerin aynı zamanda özgürlük mücadelesi verdikleri bir alanı izlemeye çalıştığımızın farkındayız. Özgür, bağımsız yada alternatif dediğimiz medya kuruluşlarının seslerinin gür çıkmaması için her türlü engelin yaratıldığı bir ortam aynı zaman

da medya ortamı. Dağıtım tekelinin koşullarının alternatif ve tekellerden bağımsız yayın organlarına yaygınlaşmasına engel olduğu ve böylece tekel medyanın egemenliğini devam ettirdiği bir ortam olarak medya alanını görüyoruz.

Medya homofobinin dönüşmesi ve eşcinsellere yönelik önyargıların yıkılması aşamasında çok önemli bir işleve sahip. Medya çalışanlarının bu gücün farkında olarak LGBTlere ilişkin haberlere yer vermeleri ve ayrımcılıkla mücadelenin sorumluluklarında olduğunu unutmadan hareket etmeleri gerekiyor. Bu rapor bu anlamda bir hatırlatma ihtiyacıyla ortaya çıktı.

Türkiye’ de yazılı basına genel olarak baktığımızda günümüzde süreli ve süresiz yayınların hepsini içeren 55 i ana akım, 23 ü bölgesel, 2381 i yerel olmak üzere, toplamda 2459 gazetenin yayım yaptığını görüyoruz. Bu gazetelere ek olarak da Türkiye’ de haftalık, on beş günlük ve aylık olarak toplamda 307 derginin yazılı basında yer aldığını görüyoruz. Özetle Türkiye’ de 2766 farklı yazılı basın bulunuyor. Bu sayının çokluğu, yazılı basına olan talebin ve ilginin de çok olduğunu ve yazılı basının ülkede yaşayan halk için önemini de gösteriyor.

Türkiye’ de medyanın, özellikle yazılı basının bilinçli veya bilinçsiz olarak bu gücünü kullandığını, Kaos GL olarak yaptığımız medyada eşcinsellik üzerine geçen haberleri, magazin haberlerini, köşe yazılarını, kültür sanat haberlerini, manşetleri ve röportajları izleme çalışmasında karşımıza çıkan durumlar üzerinden açıkça görebilmek mümkün oluyor. Kaos GL olarak medya izleme çalışmasını yapmaktaki amacımız yazılı basının eşcinsellere ve eşcinselliğe bakışını anlamak, tutumlarını belirlemek, neşriyatların fikriyatları hakkında bilgi sahibi olmak, LGBT’lerin maruz kaldıkları homofobi ve transfobinin yansımalarını görmek ve düşünce anlamında ilerleme ve gerilemelerini gözlemleyerek raporlamaktır. Böylelikle geçtiğimiz yıla oranla Türkiye’ deki yazılı basının eşcinsellik üzerine tutumlarını karşılaştırarak, yukarıda bahsedilen medyanın yönlendirme gücünü ve mevcut durumu ortaya koymaktır.

Olumlu kategoriler hakkında bilgi verecek olursak:

LGBT Örgütlerin ve Uzmanların Görüşleri Var; Bu kategori doğrudan eşcinsellik üzerine yazılmış haberlerde daha çok karşımıza çıkmakla birlikte, hazırlanan haber içerisinde LGBT derneklerinden veya LGBT harekete emek vermiş aktivistlerden alınan demeçleri içeriyor. Eşcinsellik konusunda yapılan haberlerde LGBTlerin ve bu alanda çalışan homofobik olmayan uzmanların görüşlerine yer verilip verilmediği, LGBT örgütlerle ve bu alanda çalışan homofobik olmayan uzmanların görüşlerine başvurup vurulmadığını gözlemek amacıyla bu kategoriyi hazırladık.

İnsan Haklarına Saygılı ve Duyarlı; Bu kategoride LGBT’lerin insan haklarına ilişkin medyanın genel tutumunu analiz etmeye çalıştık. Bu analizi de insan hakları çerçevesinde kişilik haklarına saldırmayan ve Türkiye’ de eşcinsellikle ilgili haber yapılırken hiçbir ayırım gözetmeksizin duyarlı bir yazım dili kullanılan ve bilgi aktarımı yapan yazıları bu kategori ile diğerlerinden ayırt etmeye çalıştık.

Eşcinsellikle İlgili Olumlu Rol Model İçeriyor; Bu kategori daha ziyade kültür sanat haberleri olarak karşımıza çıkıyor veya ünlü LGBT’ler hakkında yapılan veya doğrudan bu kişilerin verdiği demeçleri yazıya alarak hazırlanmış haberlerin kategorisi oluyor. Bu kategorinin amacı, Türkiye’ den veya dünyadan LGBT hareket için olumlu rol model teşkil eden kişi, sanat eseri veya mekanlar hakkında yapılan haberlerin tutumlarını incelemektir.

Mağdurun Kimliği Gizli Tutuluyor; Bu kategori genellikle kriminal olayları içeren haberleri değerlendirdiğimiz kategori olup, LGBT'lerin mağduriyetine veya kişilik haklarına müdahale edip etmeyen haberleri ayırt etmede rol oynuyor.

LGBT'leri Olumlu Yönde Bir Yönlendirme Var; Bu kategorizasyon LGBT lere yönelik organizasyon, atölye çalışması, kültür sanat etkinliği, LGBT harekete katkı sağlamakta olan tüm girişimleri konu alan haberleri ayırt etmek için kullandığımız kategoridir. Gazetenin veya derginin bir etkinliği haber yaparken homofobik bir tutum içinde mi yoksa bu etkinliğinin önemini anlatıp, teşvik ve reklamını yapmakta mı olduğunu anlamaya yarayan kategoridir.

LGBT Dışı Konularda LGBT'lerin Fikri Alınmış; Bu kategori, çoğunlukla LGBT'leri görmezden gelen bir ülkede, doğrudan eşcinsellikle ilgili bir konu olmadan da eşcinsellerin de fikir beyan edebildiği ve bu fikri içeren haberleri ayırt etmede rol oynuyor.

Olumsuz kategoriler hakkında da bilgi verecek olursak:

LGBT'ler cinsel obje olarak sunuluyor; Medyanın LGBT'leri cinsel obje olarak gösterdiği ve haberin verilişi sırasında kişilik haklarına saygılı davranıp davranmadığını ölçen kategoridir.

LGBT'ler ve olaylar kriminalize ediliyor; Bu kategoride kriminal olayları içeren haberler inceleniyor. Haberler içerisinde olayın faili veya maktulu olarak LGBT'ler yer alıyor ve cinsel yönelimleri hususi vurgulanıyorsa, böyle haberleri ayırt etmek için bu kategoriyi oluşturduk.

Eşcinselliğe ilişkin stereotipleri besliyor; Heteronormatif düşünce yapısı içerisinde eşcinsellere yönelik stereotipleri üreten ve besleyen haberleri ayırt etmek için bu kategoriyi oluşturduk.

Haberin dili homofobik; Yine heteronormatif düşünce yapısı içerisinde LGBT'ler veya LGBT ye ilişkin olay ve durumları aktaran haberlerin dilinin homofobik veya transfobik olup olmadığını belirlemek için bu kategoriyi oluşturduk.

LGBT 'lere yönelik şiddet meşrulaştırılıyor; LGBT 'lere yönelik nefret suçu ve nefret cinayetleri sıklıkla medyada haber olarak konu ediliyor. Bu haberlerin verilişi sırasında LGBT 'lere uygulanan şiddeti onaylayan veya hak etmiş gibi gösteren haberleri belgelemek için bu kategoriyi oluşturduk.

LGBT 'ler karikatürize edilmiş; Bu kategorizasyon LGBT 'leri karikatür içine yerleştiren, fıkralara konu eden haber ve mini köşeleri belirlemede kullandığımız kategoridir.

Mağduru küçük düşürücü fotoğraf var; LGBT 'lerin mağdur olduğu olayları konu edinen haberlerde kullanılan görseller, bu kişilerin kişilik haklarını ihlal eden ve aşağılayan bir durumda ise bu kategori böyle haberleri belgelememizi sağlamaktadır.

Sadece saldırganın ifadesiyle haber yapılmış; LGBT 'lere yönelik saldırıları konu alan haberler sadece saldırganın ifadesi ve düşüncelerini yansıtıyor ise, bu kategoriyi böyle haberleri belgelemek için oluşturduk.

Kullanılan görseller önyargıyı besliyor; LGBT 'leri konu edinen haberlerde kullanılan görseller bazen stereotipleri ve LGBT ye yönelik önyargıları besler nitelikte olabiliyor. Bu kategoriyi bu tarz durumları belgelemek için oluşturduk.

Kullanılan kelimeler yanlış; Haberin içinde geçen kelimelerde cinsel yönelim yerine cinsel tercih, gey yerine gay, lezbiyen ya da eşcinsel kadın yerine lezo kelimeleri kullanılıyorsa, bu tarz haberleri ayırt etmede bu kategoriyi kullanıyoruz.

Nefret söylemi yayıyor; Medya haberleştirdiği olayı sunarken LGBT 'lerin haklarını ihlal edebiliyor ya da medya ihlalcinin kendisi olabiliyor. Bu ihlal bazen medyanın nefret söylemini yaygınlaştırması ve nefret suçu işlemesi olarak karşımıza çıkabiliyor. Ve bunun gibi haberleri diğerlerinden ayırt etmek için bu kategoriyi oluşturduk.

Başka gruplara ayrımcılık yapmak için eşcinsellik kullanılıyor; Ülkedeki tüm hassas gruplar üzerinden bir haber yapılırken, LGBT 'lerin hakları ile bu hassas grupların hakları karşılaştırılarak haber yapılıyor ise, böyle haberleri diğerlerinden ayırt etmek için bu kategoriyi kullanıyoruz.

Bölüm 4

Ek 2

RIZA FORMU (antetli kağıda)

Türkçe

Deneyimlerinizi bize anlatmanız önemlidir ve diğer insanlara mülteci olmanın nasıl bir şey olabileceğini anlatmamıza yardım edecektir. İnsanların neden kaçmak zorunda kaldıklarını ve sığınma isteyen insanlar için hayatın genellikle nasıl olduğunu diğer insanların daha iyi anlamasını istiyoruz.

Ben.....(adınız, soyadınız),.....(personelin adı ve ünvanı) ile yapmış olduğum görüşmenin Refugee Action tarafından.....(tarih) tarihinde aşağıdaki yerlerde kullanılacağını anladığımı ve kabul ettiğimi beyan ederim:

..... Yıllık Raporunda

Medya tarafından kullanılacak bir basın bülteninde

..... işlerini desteklemesi için diğer insanlara gönderilen bir mektupta

..... internet sitesinde

Eğer gerçek isminizi kullanmamızı istemiyorsanız lütfen burada belirtiniz:.....

(Deneyimlerinizin gösterilmesini istemediğiniz yerleri siliniz).

Görüşmemle birlikte, kabul ettiğim yerlerde fotoğrafımın kabul ediyorum.

..... görüşmemi veya fotoğrafımı iznim olmaksızın diğer yayınlarda kullanılmayacağını anlıyorum.

Bu anlaşmanın bir kopyası saklamam için şahsıma verilecektir.

.....(imzanız)

.....(telefon no)

.....(adres)

(Size fotoğrafınızın bir kopyasını ve görüşmenizi nasıl kullandığımızı göndermekten memnun olacağız. Bu formda bize verdiğiniz bilgi gizli olup, başka hiçbir kişi tarafından kullanılmayacaktır).

Bölüm 5:
Toplumsal cinsiyet ve insan hakları sözlüğü

LGBT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans): Lez- biyen, gey, biseksüel ve trans (travesti ve transseksüel); zaman zaman “cinsel azınlık- lar” diye de anılan grup ve kimliklerin tümünü kapsayan terimdir.

Cinsel Yönelim (Sexual Orientation): Kişinin cinsel dürtülerinin hangi cinse yönlendiğini belirler. Belli bir cinsiyetteki bireye karşı süregelen duygusal, romantik ve cinsel çekim olarak tanımlanabilir. Heteroseksüellik, eş- cinsellik, biseksüellik gibi.

Cinsel yönelim, cinselliği oluşturan dört un- surdan biridir. Diğer üçünden belli bir cin- siyetteki bireye karşı süregelen duygusal, romantik ve cinsel çekimle ayrılır. Cinsel- likle ilgili diğer üç unsur da biyolojik cin- siyet, toplumsal cin- siyet (gender) kimliği (erkek ya da kadın olmaya ilişkin psikolo- jik duyum) ve sosyal cinsiyet rolü (eril ya da kadınsı davranışları belirleyen kültürel normlara uyum).

Tanımlanmış üç cinsel yönelime göre; kişinin kendi cinsiyetinden birine yönelmesi eşcin- sellik, kişinin karşı cinsiyetten birine yö- nelmesi heteroseksüellik, kişinin her iki cinsiyete de yönelmesi biseksüelliktir. Eş- cinsel yönelimli bireyler “gey” ya da “lezbi- yen” olarak da adlandırılırlar.

Cinsel yönelim, duyguları ve kendilik kavra- mını (self-concept) içerdiği için cinsel dav- ranıştan farklıdır. Bireyler davranışları- la cinsel yönelimlerini ifade edebilecekleri gibi etmeyebilirler de.

Eşcinsel: Kendi cinsinden olanlara duygusal ve cinsel yönelim içinde bulunan kadın veya erkek. Eşcinsel terimi, Ho- moseksüel (Homose- xual) kelimesinin Türkçe karşılığı olarak hem kadın eşcinseller hem de erkek eşcinsel- ler için kullanılmakla birlikte günlük hayatta daha çok erkek eşcinselleri ifade ettiğinden erkek eşcinseller için “gey”, kadın eşcinsel- ler için “lezbiyen” isimleri de kullanılır.

Eşcinsellik: “Homosexuality” teriminin bi- rebir çevirisidir. Zamanında bir tıp terimi olarak tanımlanmıştır. Aynı cin- siyetten iki kişi arasındaki cinsel ya da duygusal çekim ve cinsel davranışları ifade eden bir kavram- dır. Toplum genelinde ve bazı ruh sağlığı pro- fesyionellerindeki kanının aksine eşcinsellik ile transeksüalizm veya transvestik davranış birbirinin uzantısı, örneğin transeksüalizm eşcinselliğin daha aşırı bir şekli değildir. Bunlar ayrı düzlemlere ait olgulardır.

Gey: Bu terim, 1970’lerin başında Gey Kur- tuluş Hareketiyle (Gay Liberation Movement) birlikte ortaya çıkmıştır. Başlangıçta hem kadın hem erkek eşcinselleri kapsayan bir ke- lime olmakla beraber, günümüzde sadece erkek eşcinseller kendileri için kullanılmaktadırlar. Terim süreç içinde “homoseksüellik”ten po- litik bir kokuşa işaret eder. “Homoseksüel” kelimesi, tıp tarafından tanımlanmış olduğu halde, hak temelli bir mücadele eksenini be- nimsemiş olan Gey Kurtuluş Hareketi ile “gey” kelimesi aynı cinsten insanların birbirlerine karşı duygusal veya cinsel yönelim-leriyle ya- rattıkları hayat tarzını tanımlamak için, eş- cinsel bireyler tarafından ortaya konmuştur.

Bu kelimenin, Türkçeye, İngilizceden olduğu gibi alınması 80’lere rastlar. 1999’da “Türkiyeli Eşcinseller Buluşması” sonrasında “gay” Türkçeleştirilerek “gey” olarak kullanılmaya başlanmıştır. Eylül 2006 tarihinden itibaren de TDK elektronik sözlüğüne gey, “erkek eş- cinsel” olarak geçmiştir.

Lezbiyen: Duygusal, cinsel, erotik yönelim-leri kendi cinsinden bireylere yönelik olan kadınları tanımlamak için kullanılmaktadır. Kelime eşcinsel kadın şair Sappho'nun M.Ö. 6. yüzyılda yaşadığı Lesbos (günümüzdeki adıyla Midilli) Adası'nın isminden türemiştir.

Biseksüel: Hem kendi cinsine hem de karşı cinse duygusal, erotik ve cinsel yönelim içinde olan kadın veya erkekleri tanımlamak için kullanılmaktadır.

Heteroseksüel: Duygusal, cinsel ve erotik olarak karşı cinsten kişilere yönelmiş olan kadın ya da erkekleri tanımlamak için kullanılmaktadır.

Heteroseksüellik: Bireylerin, cinsel, duygusal ve erotik olarak karşı cinsten kişilere yönelmiş olma halidir. Kendiliğinden ve zorunlu olarak, toplumda egemen varoluştur. Bu kendiliğinden ve zorunluluk hali, heteroseksüel bireylerin kendilerini “heteroseksüel” olarak tanımlamalarına bile gerek duymamaktadır. Bu durumdaki bireyler, kendini “eşcinsel” ya da “heteroseksüel olmayan” diye tanımlayan bireylerin ortaya çıkmasını kavrayamamakta, “homofobik” ve “heteroseksist” olabilmektedir. Doğal olarak bu durum, bütün heteroseksüellerin heteroseksist olduğu anlamına gelmemektedir.

Transgender: Cinsiyet geçiş sürecini tamamlamış ya da tamamlamamış; ancak biyolojik cinsiyetine ve görünümüne bir şekilde müdahale edenleri ifade etmek için kullanılan bir terimdir. Travesti, halk arasında cinsiyet geçiş ameliyatı olmamış, yalnızca dış görünümü ve davranışlarıyla kadın kimliğine bürünenleri; transseksüel de giyim ve davranışlardan öte cinsiyet geçiş ameliyatı olanları belirlemek için kullanılan kelimelerdir. Bununla birlikte Türkiye’de fazla yaygınlık kazanmamış olan transgender terimi çoğunlukla hem transseksüeller ve travestileri hem de interseks kişileri (cinsiyetlerarası) kapsamaktadır. Türkiye’de LGBT örgütleri, “transgender” terimini karşılayacak şekilde “trans” adlandırmasını kullanmaktadır.

Transseksüel: Hem “erkek” hem de “kadın” için geçerlidir. Kişinin davranışlarından çok iç dünyasında kendisini karşı cinsten biri gibi görmesi, hissetmesidir. Transseksüel kişinin ruhsal eğilimleri için belirleyici olan bir kelimedir, bu yüzden transseksüeller dış görünüşlerinden belirlenemeyebilir. Çünkü kendilerini, karşı cinsten hissettiklerini dış görünüşlerine her zaman yansıtmayabilirler. Transseksüel hem erkek hem de kadın için geçerlidir. Kişi “erkek” olduğu halde kadın olmayı, “kadın” olduğu halde erkek olmayı isteyebilir.

Travesti (Transvestite/Cross Dresser): Dış görünüşüyle ve davranışlarıyla karşı cinse ait olma isteğini ifade eder. Travesti dendiğinde sık bir şekilde “kadın kılığındaki erkekler” akla gelse de travesti kelimesi aslında hem “erkek” hem de “kadın” için geçerlidir. Travestiler karşı cinsin eşyalarını kullanmaktan, karşı cinsin giydiği kıyafetleri giymekten, ait olmak istediği cinsin davranışını sergilemekten zevk alan kimselerdir.

Cinsiyet (Sex): Biyolojik cinsiyeti ifade eder; kadın ve erkeğin sahip olduğu genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerdir. Canlı türlerinin neredeyse tamamının, özellikle üreme organları ve sistemleri üzerinden dişi ve erkek olarak iki temel biçimde farklılaşması “cinsiyet” olarak tanımlanır.

Cinsel Kimlik: Kişinin biyolojik olarak cinsel özelliklerini yansıtır. Bunlar kromozomlar, cinsel hormonlar, dış ve iç

cinsel organlar, üreme hücrelerinin geliştiği dokular ve ikincil cinsiyet özellikleridir. Kişinin ken- dini hangi cinsiyetle özdeşleştirdiğini ifade etmek için de kullanılır. Ayrıca, kimi zaman cinsel kimlik kavramı cinsel yönelimi ifade etmek için de kullanılabilir.

Toplumsal Cinsiyet (Gender): Toplumsal cinsiyet kadının ve erkeğin rollerini, sorumluluklarını, güç ilişkilerini ve toplumsal konumlarını belirleyen bir kavramdır.

Yaşanılan zaman, coğrafya ve kültüre göre değişen, farklı cinsiyetlere sahip insanlardan beklenen sosyal rol, davranış ve fiziksel görünüşün bütününü ifade eder. Toplumsal cinsiyet kişinin içinde yaşadığı toplumda aileden başlayarak modellerin gözlenmesi yoluyla edinilir. Kadın ve erkekler bu kavramın içindeki normları sosyalleşme süreci içinde öğrenirler. Her iki cinsle ait bu tür özellikler; aile, arkadaşlar, söz sahibi kişiler, dini ve kültürel öğretilerin yanı sıra okul, işyeri ve basın-yayın organlarının etkileri ile şekillenmektedir.

Cinsiyet Rolü (Gender Role): Toplumsal cinsiyetin bir parçasıdır ve kişinin kendisini bir oğlan çocuk/erkek veya kız çocuk/kadın konumunda göstermek için yaptığı ve söylediği şeylerin tümü olarak tanımlanmaktadır.

Kadına ve erkeğe yüklenen toplumsal cinsiyet rolleri ve sorumlulukları insanlar arasında bir eşitsizlik ve ayrımcılığa sebep olmaktadır. Cinsiyet biyolojik varlığımızın bir sonucu iken; toplumsal cinsiyet doğumdan önce ki süreçle başlayan ve ölümle son bulan bir kavramdır. Kadınlar ev gibi özel bir alanda sınırlı kalırken, erkekler kendilerini dışarıda gösterirler. Genel olarak yaşamın her anında ve alanında görülebilen bu tablolar “toplumsal cinsiyet eşitsizliğini” oluşturur. “Toplumsal cinsiyet eşitliğini” sağlamak için ise; bireylerin cinsiyetleri nedeni ile fırsatları kullanmasında, kaynakların ayrılması ve kullanılmasında, hizmetlere ulaşmada ayrımcılığa maruz kalmayacağı ve bireylerin kendilerine ayrımcılık yapılmayacağı bir ortam oluşturulmalıdır.

Toplumsal cinsiyet vasıtası ile kadın ve erkekler arasındaki sınırlar belirlenir ve bu iki cins arasındaki ilişkiler toplum tarafından denetlenir. Toplumsal cinsiyet rolleri toplumun görmek istediği kadın-erkek kalıplarına göre şekillenir. Erkeklerle ve kadınlara karşı tutumlar toplumdan topluma değişir, kadın erkek rolleri toplumsal yakıştırma, yakıştırımlardır.

Cinsiyet Kimliği (Gender Identity): Kişinin kendini hangi toplumsal cinsiyet kimliği üzerinden tanımladığı ve ya diğer insanlar tarafından hangi toplumsal cinsiyet kimliği üzerinden tanımlandığını ifade etmek için kullanılır. Kültürümüzün herhangi bir cinsiyete ait olma durumunda bireyden beklediği nitelik veya karakterdir. Bu, toplumun cinsiyetlere atfettiği özelliklere göre kültürden kültüre değişebilir. Örneğin kıyafet, davranış tarzı kişinin cinsiyet kimliğini oluşturabilir.

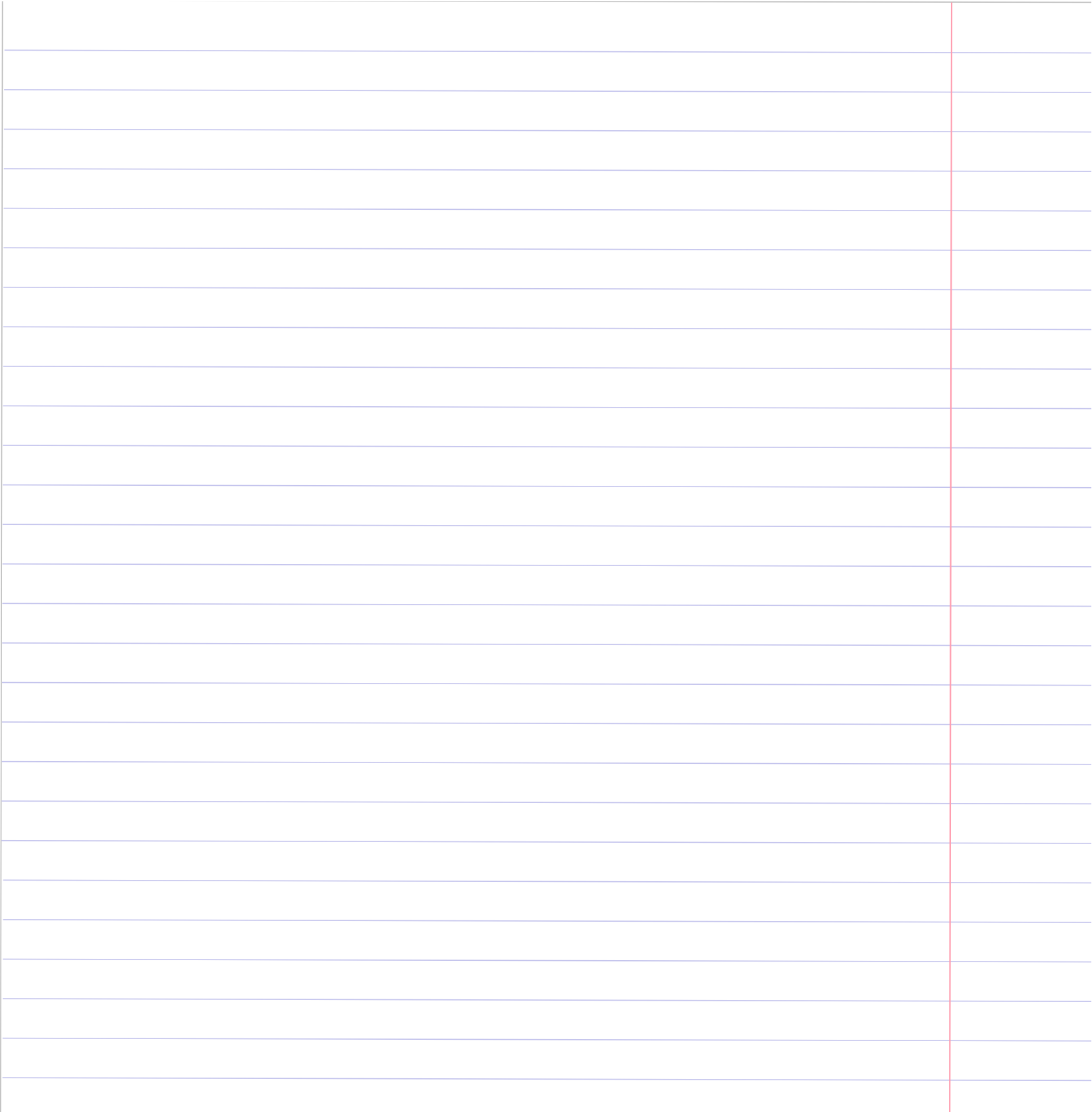
Cinsiyet kimliği kişinin vücuduyla ilgili bireysel hislerini içerecek şekilde (tıbbi, cerrahi ya da diğer araçlarla bedensel olarak görünüşünü ya da fonksiyonlarını özgür bir şekilde değiştirmeyi de kapsayabilen), doğumdan itibaren kazandığı biyolojik cinsiyetle uyumlu ya da uyumlu olmayabilen, cinsiyeti hakkında derinden hissettiği içsel ve bireysel duygulara ve giyim, konuşma ve davranış biçimlerini de içerecek şekilde cinsiyetin diğer biçimlerde dışavurumuna atıfta bulunur.

Cinsiyet Geçiş Süreci: Cinsiyet geçişi veya inşası, bireyin toplumsal cinsiyetini biyolojik cinsiyeti ile uyumlu hale getirdiği bir süreçtir. Bu süreç genellikle kişisel, sosyal ve medikal yönleri gerektirmektedir. Tıpta cinsiyet değiştirme denilen, bu süreçteki kişilerin ise cinsiyet geçiş süreci ameliyatı olarak isimlendirdikleri müdahale ile bireyin cinsel organlarının erkekten kadına veya kadından erkeğe dönüştürölmesi en önemli ameliyattır. Bu ameliyat göğüs bölgesi ve diğer bölgelerin değişimini kapsayabilir.

NOTLAR

NOTLAR

www.kaosgl.org